

T r k u š n j e
V z t r a j n o s t
Z r e l o s t

POŠKODBE PRI DELU V LETU 2007

Maj 2009

Zahvaljujemo se vsem prijaviteljem poškodb pri delu pri delodajalcih, zdravstvenim delavcem v ambulantah, sodelavcem na enotah Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije, vseh devetih Zavodih za zdravstveno varstvo in Inštitutu za varovanje zdravja RS, saj le z njihovim zavzetim delom uspešno polnimo zbirko podatkov o poškodbah pri delu. Za sodelovanje pri pridobivanju podatkov o smrtnih primerih se zahvaljujemo Inšpektoratu za delo.

Spletna publikacija:
Poškodbe pri delu v letu 2007
Maj 2009

Inštitut za varovanje zdravja RS
Trubarjeva 2
1000 Ljubljana
www.ivz.si

Avtorica:
Tatjana Kofol Bric

Obdelava podatkov:
Nataša Delfar
Blaženka Jeren

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

614.8-057
616-001:331(497.4) "2007"

KOFOL-Bric, Tatjana
Poškodbe pri delu v letu 2007 [Elektronski vir] / avtorica
Tatjana Kofol Bric. - Ljubljana : Inštitut za varovanje zdravja,
2009

Način dostopa (URL): <http://www.ivz.si/index.php?akcija=novica&n=1804>

ISBN 978-961-6659-49-9

245481984

Poškodbe pri delu v Sloveniji v letu 2007

Kazalo

Poškodbe pri delu v Sloveniji v letu 2007 – povzetek	3
1. Poškodbe pri delu- trendi	4
Starost poškodovanih	5
Razlike po statističnih regijah	6
Smrtne poškodbe	6
2. Ocene prijavljanja in bremena poškodb pri delu.....	8
Primerjave z EU	8
Poškodbe nad 3 dni odsotnosti z dela.....	8
Ali so vse poškodbe prijavljene? - Ocene podprijavljanja.....	9
Primerjava z anketnimi raziskavami	11
Breme poškodb pri delu	11
3. Poškodbe na poti na delo in z dela	15
4. Poškodbe na delu in službeni poti	17
Poškodbe na delu po dejavnostih	17
Predvideno trajanje odsotnosti z dela.....	19
Vrste poškodb.....	19
Narava poškodbe	20
Vzroki in okoliščine nastanka nezgode.....	21
Mesto, kjer se je pripetila nezgoda.....	21
Delovno okolje	22
Delovni proces.....	23
Specifična aktivnost	24
Vzrok nezgode.....	25
Način poškodbe	28
Materialni povzročitelj	28
Diagnoza zunanjega vzroka	29
Poškodbe pri vzdrževalnih delih	32
Poškodbe kmetov	33
5. Posebnosti zbiranja podatkov za leto 2007	34
6. Uporaba podatkov za razvoj preventivnih ukrepov	36
Viri:	38

Poškodbe pri delu v Sloveniji v letu 2007 – povzetek

Število prijavljenih poškodb pri delu v letu 2007 je bilo 25442, kar je blizu stopnje zadnjih let. 85% poškodb se je zgodilo v nezgodah na delovnih mestih ali na poti v delovnem času.

Poškodbam na delovnih mestih so moški izpostavljeni trikrat več kot ženske. Na poti na delo in iz dela pa se poškoduje nekoliko več žensk kot moških.

V letu 2007 smo podatke prvič zbrali skladno z evropsko metodologijo statistike poškodb pri delu, ki omogoča podrobno analizo vzrokov in okoliščin nastanka poškodb. Glavni dejavniki, ki so vpleteni v nastanek poškodb, so Sloveniji primerljivi s skupno evropsko statistiko, določene razlike pa je potrebno upoštevati pri uvajanju ukrepov za preprečevanje poškodb. Osnovne informacije o teh dejavnikih želijo spodbuditi podrobnejše analize ter dodatno skrb pri izbiri opisa nezgode in kodiranju.

Da bi v tem prehodnem letu zagotovili čimbolj kvalitetne podatke, je bilo vložena veliko dodatnega dela prijaviteljev pri delodajalcih in koderjev ter kontrolorjev podatkov na Zavodih za zdravstveno varstvo in Inštitutu za varovanje zdravja.

Primerjave s podatki drugih zbirk in anket kažejo, da v Sloveniji ostaja določen del poškodb pri delu neprijavljen. Zaradi značilnosti nadomestil za bolniško odsotnost v socialnem sistemu, administrativnih obremenitev in morda tudi zaradi bojazni pred povečanim nadzorom je teh največ med kmeti, samozaposlenimi in zaposlenimi v majhnih podjetjih.

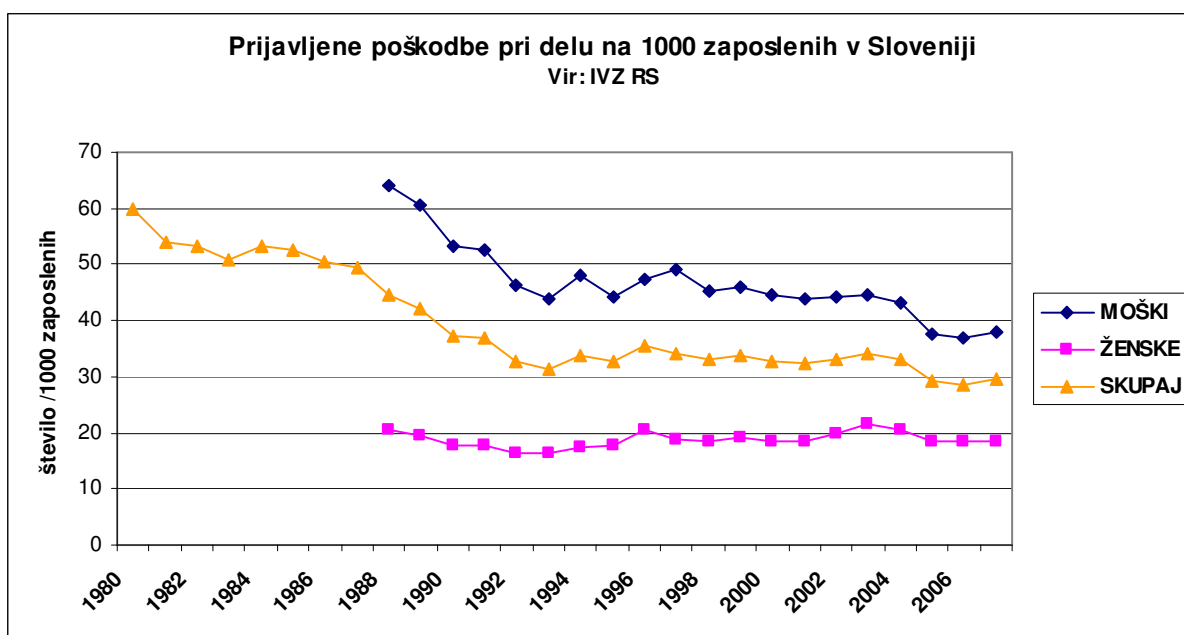
Tabela z osnovnimi podatki

Prijavljene poškodbe pri delu v letu 2007	skupaj	moški	ženske
Vse poškodbe pri delu	25442	18403	7039
na delu in na poti med delom	21124	16305	4819
na poti na delo in z dela	3892	1780	2112
nerazvrščene	426	318	108
Poškodbe s smrtnim izidom	43	42	1
na delu in na poti med delom	39	38	1
na poti na delo in z dela	4	4	0
Vir: IVZ RS			

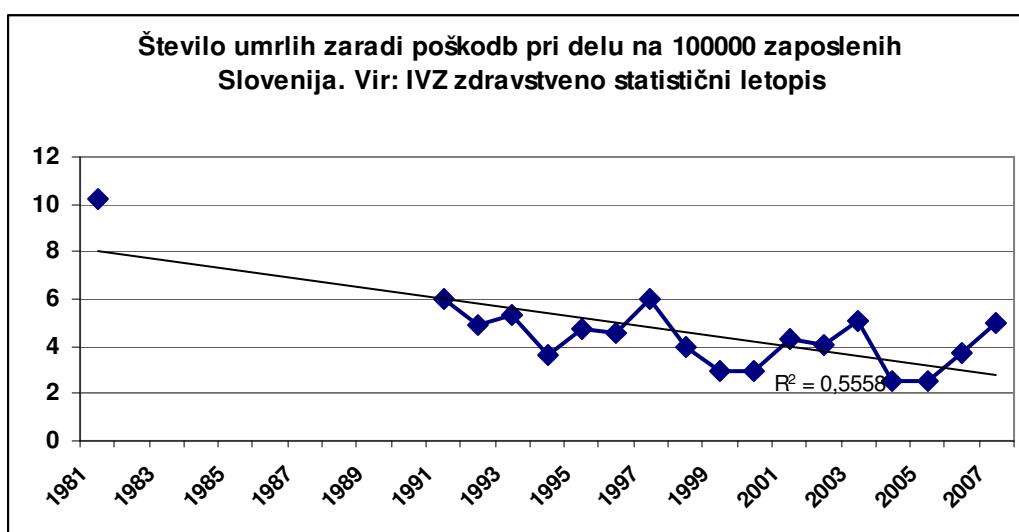
Slika1: Prijavljene poškodbe pri delu v letu 2007

1. Poškodbe pri delu- trendi

V obdobju treh desetletij je število prijavljenih poškodb pri delu postopoma upadalo in doseglo blizu polovico stopnje iz začetka 80-ih let. Od leta 91 ne opažamo več trenda zmanjševanja poškodb do leta 2005, ko ponovno upadejo za več kot 10% glede na prejšnja leta. Delež poškodb, ki se zgodijo na poti na delo in iz dela se je iz 12% v 80-ih letih povečal in v zadnjih letih obsega povprečno 18% primerov vseh poškodb pri delu. V letu 2007 pa je delež poškodb na poti na delo in z dela 15,5% vseh poškodb pri delu. Moški so za poškodbe skoraj trikrat bolj ogroženi kot ženske, vendar se je v dveh desetletjih delež moških med poškodovanimi nekoliko zmanjšal.

Slika 2: Prijavljene poškodbe pri delu (pot na delo in iz dela je vključena)

Slika 3: Število umrlih zaradi poškodb pri delu na 100000 zaposlenih, Slovenija

Gledano v daljšem obdobju pada tudi število smrtnih primerov. Zaradi majhnega števila primerov v posameznih letih pa je možna podrobna analiza vsakega primera in razlogov za odstopanje od trenda. Raziskovanje smrtnih primerov zaradi nezgod na delovnem mestu izvaja Inšpektorat za delo in izsledke objavlja v Letnem poročilu.

Starost poškodovanih

Mladi delavci se poškodujejo dvakrat pogosteje od povprečja. Tveganje za poškodbo moških delavcev v starosti 20-24 let je štirikrat večje kot med ženskami v starosti 25-29 let, ki se najredkeje poškodujejo.

Slika 4: Sedemletna povprečja 2001-2007 in število poškodb pri delu na 1000 delavcev leta 2007 po starostnih skupinah, vsi, moški, ženske, Slovenija

VSI

Poškodbe pri delu /1000 zaposlenih	2007		povp 01-07	
	primeri	stopnja	primeri	stopnja
15-19	397	101,48	1757	67,76
20-24	2762	58,87	18730	55,98
25-29	3690	32,67	27001	35,14
30-39	7040	27,20	52302	29,60
40-49	7081	26,70	51633	28,70
50-59	4308	25,88	27617	28,26
nad 60	141	15,08	927	19,45
skupaj	25419	29,43	179967	31,47

MOŠKI

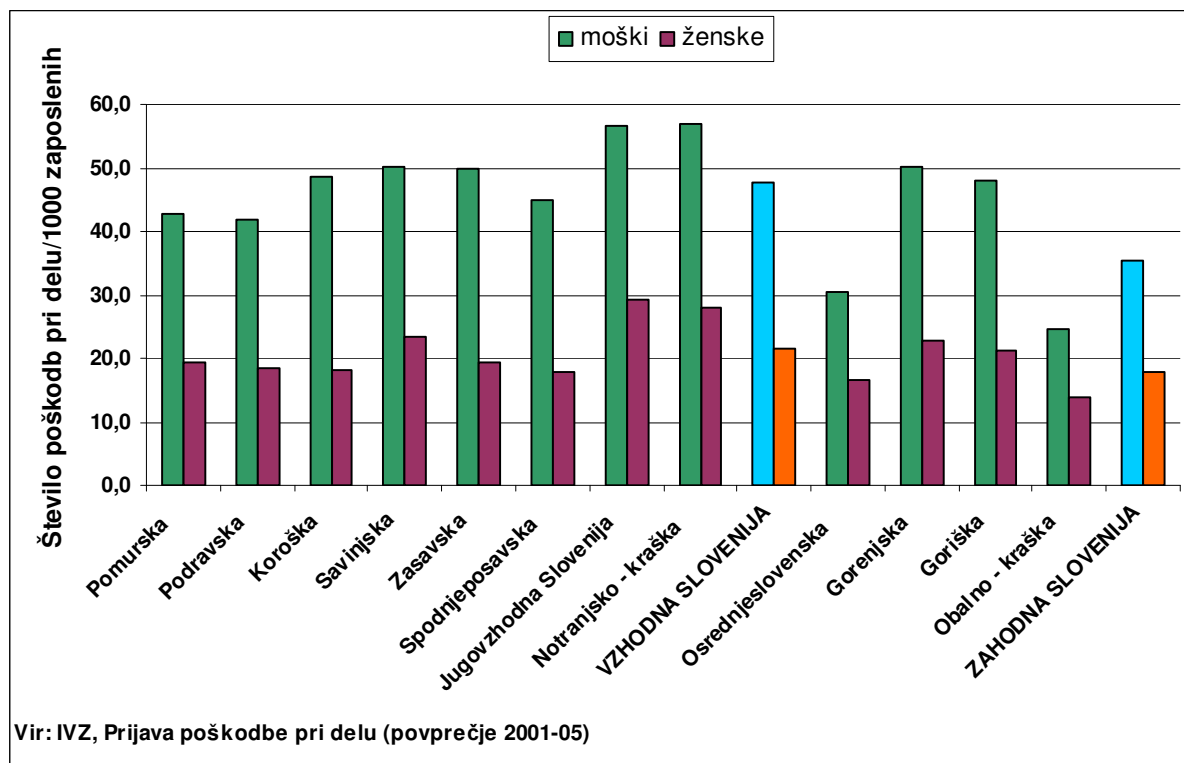
Poškodbe pri delu /1000 zaposlenih	2007		povp 01-07	
	primeri	stopnja	primeri	stopnja
15-19	358	115,04	1513	77,47
20-24	2312	72,20	15441	72,92
25-29	2847	45,03	20710	50,05
30-39	5063	36,51	37270	40,43
40-49	4687	33,65	34808	36,94
50-59	3004	29,70	19773	32,16
nad 60	113	14,20	787	18,99
skupaj	18384	37,87	130302	41,18

ŽENSKE

Poškodbe pri delu /1000 zaposlenih	2007		povp 01-07	
	primeri	stopnja	primeri	stopnja
15-19	39	48,75	244	37,75
20-24	450	30,21	3289	26,98
25-29	843	16,95	6291	17,76
30-39	1977	16,45	15032	17,79
40-49	2394	19,02	16825	19,64
50-59	1304	19,96	7844	21,50
nad 60	28	20,07	140	22,41
skupaj	7035	18,60	49665	19,44

Razlike po statističnih regijah

V posameznih delih Slovenije je stopnja poškodb različna. Ob delitvi na vzhodno in zahodno kohezijsko regijo je zabeležena stopnja poškodb v vzhodni Sloveniji višja za 30%, še večja je razlika med moškimi delavci.

Slika 5: Prijavljene poškodbe pri delu po statističnih regijah delodajalcev in po spolu, petletno povprečje 2001-05.

Smrtne poškodbe

Najhujša posledica nezgod pri delu je smrt delavca. V petletnem obdobju od 2001-05 je letno zaradi poškodb pri delu umrlo od 21 do 40 delavcev, povprečna stopnja je bila 3,6/100000 zaposlenih. Največjo stopnjo smrtnih primerov so v tem obdobju zabeležili v rudarstvu, gradbeništvu, kmetijstvu, gozdarstvu in transportu, kjer se je zgodila več kot polovica vseh primerov. 95% vseh umrlih je moških.

V letu 2007 se je pri delu zgodilo 43 smrti. Vsi umrli so bili moški, razen v primeru napada, ko je bila žrtev ženska. Stopnja poškodb v letu 2007 je ponovno dosegla visoko stopnjo iz leta 2003, okoli 5 na 100000 zaposlenih. Od prijavljenih smrti se jih je v letu 2003 zgodilo 7 na poti na delo ali z dela, v letu 2007 pa le 4.

Slika 6: Smrtni primeri po mestu nastanka poškodbe v letu 2007, Slovenija

Na delu	Službena pot				
	običajno in začasno	službena pot	mobilno delovno m	pot na delo	pot iz dela
30	2	7	3	1	
		avto ali kombi	3		
		tovornjak	4		

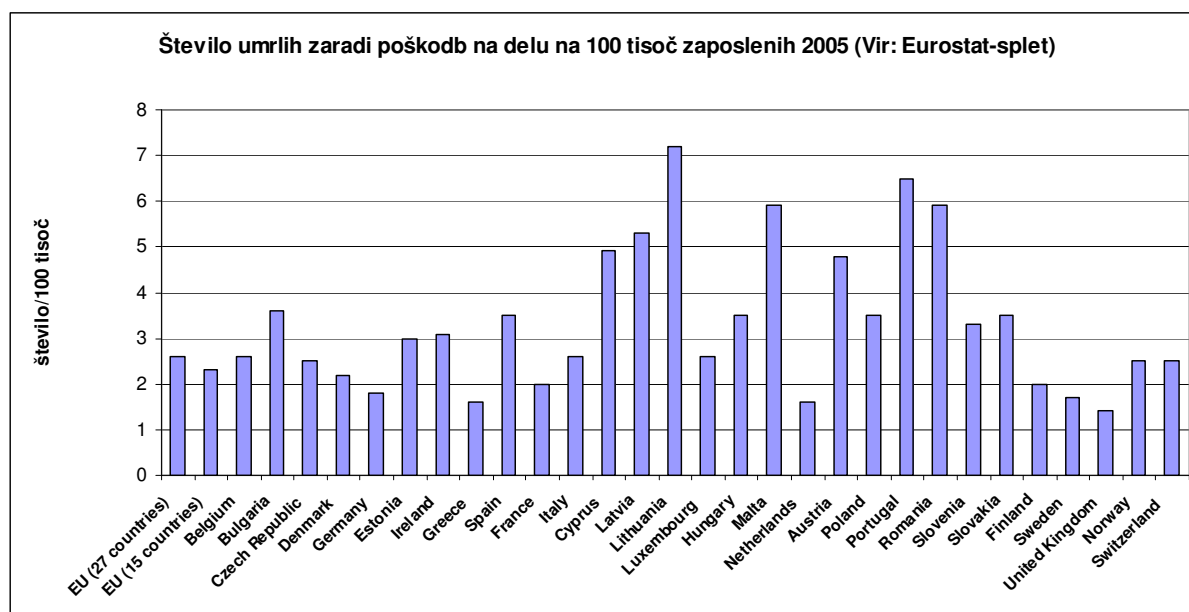
Slika 7: Smrtni primeri poškodb pri delu po dejavnosti delodajalca, Slovenija, 2007

<i>na delu</i>	<i>službena pot</i>	<i>pot na delo</i>	<i>pot z dela</i>
kmetijstvo	trgovina	proizvodnja	proizvodnja
gozdarstvo	obramba	proizvodnja	
gozdarstvo		javna uprava	
rudarstvo	<i>mobilno delovno mesto</i>		
proizvodnja-les	gradbeništvo-tovornjak		
proizvodnja-kem	transport-tovornjak		
proizvodnja-kem	transport-tovornjak		
proizvodnja-kem	transport-špedicija		
proizvodnja-kov	poslovne dej-tovornjak		
proizvodnja-kov	finančništvo-pošta		
proizvodnja-str	finančništvo-zavarov.		
gradbeništvo			
gradbeništvo			
gradbeništvo			
gradbeništvo			
gradbeništvo			
gradbeništvo			
gradbeništvo	Smrtni primeri poškodb pri delu po dejavnosti delodajalca, Slovenija, 2007		
gradbeništvo			
gradbeništvo			
gradbeništvo			
gradbeništvo			
gradbeništvo	Vir: Zbirka poškodb pri delu IVZ in dodatne analize		
gradbeništvo			
gradbeništvo			
gradbeništvo			
gradbeništvo			
gradbeništvo			
trgovina			
trgovina			
javna uprava			
zdravstvo			

2. Ocene prijavljanja in bremena poškodb pri delu

Primerjave z EU

Za primerjavo smrtnih poškodb na delovnem mestu je Eurostat razvil poseben kazalnik, ki vključuje smrti na delu v 9 glavnih panogah in izključuje tiste, ki so se zgodile med delom v cestnem prometu. Pri izračunu je upoštevano število zaposlenih oziroma delovno aktivnih pridobljeno iz nacionalnih Anket o delovni sili. Panoge so standardizirane glede na EU povprečje. Indeks te vrednosti z bazo v letu 1998 se uporablja kot strukturni indikator trendov za posamezno državo. Tudi podatek za Slovenijo je izračunan na isti način.

Slika 8: Število smrtnih poškodb na delovnem mestu na 100000 delovno aktivnih v 9 glavnih panogah.

Poškodbe nad 3 dni odsotnosti z dela

Za države EU zbira podatke Eurostat, ki po definiciji upošteva poškodbe, ki se zgodijo pri nezgodah med opravljanjem dela in na poti med delom. Nezgode na poti na delo in iz dela niso vključene. Eurostat je za leto 2005 izračunal stopnjo poškodb na delu in službeni poti z več kot 3 dni odsotnosti za 9 glavnih gospodarskih panog. Ta znaša povprečno 30,98 na 1000 zaposlenih v teh panogah in je višja kot v Sloveniji. Do leta 2007 v Sloveniji tudi še ni bilo možno izločiti poškodb na delu, ki zahtevajo 3 dni ali manj odsotnosti z dela. Poleg tega v Sloveniji običajno uporabljamo za izračun stopenj število zavarovanih v osnovnem zdravstvenem zavarovanju po podlagah, ki pomenijo status zaposlitve. Če bi za izračun uporabili delovno aktivne iz Ankete o delovni sili, bi bile stopnje poškodb pri delu nižje.

Slika 9: Število poškodb na delu in službeni poti na 1000 zaposlenih v 9 glavnih panogah. (Vir: Eurostat-splet in IVZ)

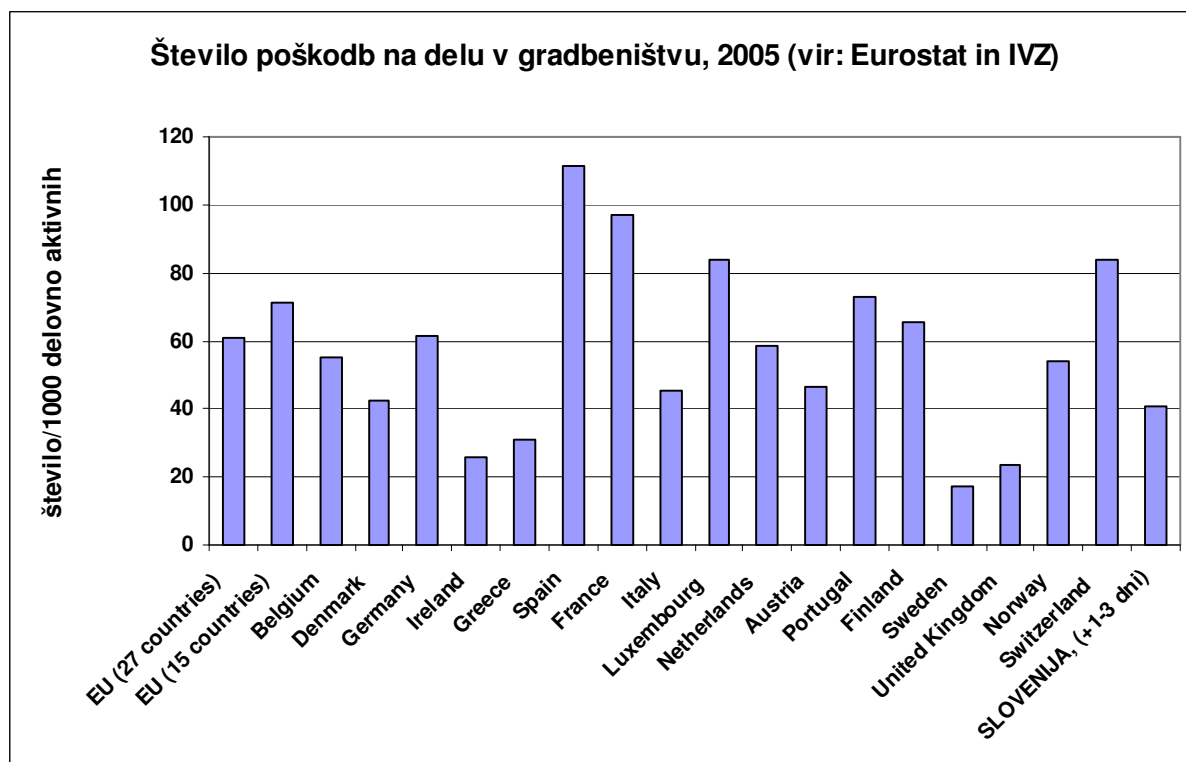
EU 27 leto 2005	Slovenija 2005	Slovenija 2007
nad 3 dni	vsaj 1 dan	vsaj 1 dan
delovno aktivni ADS	zaposleni iz ZZS	zaposleni iz ZZS
30,98	27,45	27,19

V letu 2006 je bilo v Nemčiji 27,6 na 1000 FTE (full time equivalent) polno zaposlenih delavcev poškodovanih na delu in službeni poti ter odsotnih več kot 3 dni.

Slika 10: Število poškodb na delu in službeni poti na 1000 FTE v Nemčiji. (Vir: EUROGIP, statistical review of Occupational Injuries Germany 2006 data, Junij 2008. Ref. Eurogip-31/E)

Year	Incidence rate acc.
2004	27.85
2005	27.23
2006	27.60

Gospodarske dejavnosti z največjo stopnjo poškodb v EU-15 so gradbeništvo, kmetijstvo, transport ter proizvodnja in predelava. Manj zastopane panoge, kot npr. rudarstvo se ne vključujejo v izračun glavnih indikatorjev, ker so pri zajemu podatkov po državah še vedno velike razlike. Tudi v Sloveniji je poleg rudarstva največ poškodb v gradbeništvu, ki mu sledi proizvodnja in predelava ter oskrba z energijo in vodo. Izrazito manjšo stopnjo poškodb na delu in na poti med delom imamo v Sloveniji v kmetijstvu in dejavnosti transporta in komunikacij.

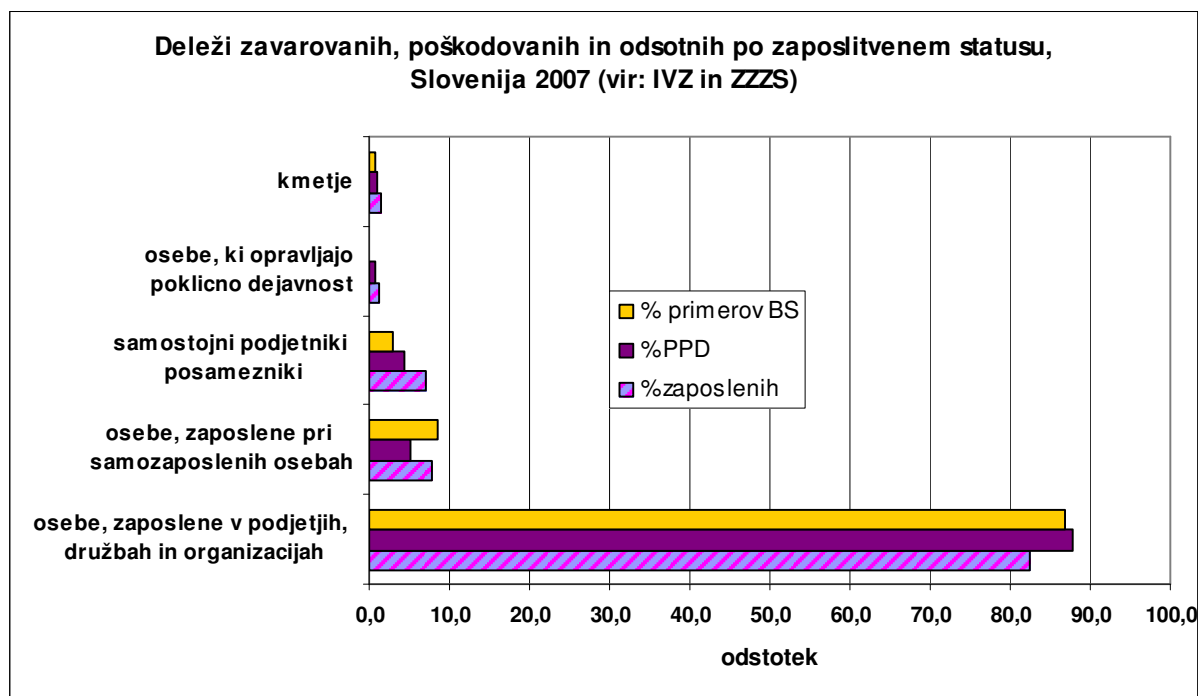
Slika 11: Število prijavljenih poškodb na delu in službeni poti na 1000 delovno aktivnih oseb v gradbeništvu. Dodana Slovenija. Tujina nad 3 dni odsotnosti, Slovenija vsaj 1 dan.

VIR: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1090_30070682_1090_33076576&_dad=portal&_schema=PORTAL in IVZ

Ali so vse poškodbe prijavljene? - Ocene podprijavljanja

Podprijavljanje je verjetno predvsem med samozaposlenimi in v majhnih podjetjih. Glede na primerjave z EU ocenjujemo, da je predvsem v kmetijstvu število poškodb večje od prijavljenih. Deleži prijavljenih poškodb med samozaposlenimi, njihovimi delavci in kmeti so

manjši, kot pa je delež teh zaposlitvenih statusov med zavarovanimi. Opazen je višji delež oseb zaposlenih pri samostojnih podjetnikih, ki so pri svojem zdravniku dobili bolniški listek, na katerem je naveden razlog za bolniško odsotnost poškodba pri delu, kot pa je delež tega zaposlitvenega statusa med prijavljenimi poškodbami pri delu.

Slika 12: Primerjava deleža zaposlenih po zaposlitvenem statusu v zbirkah podatkov: zavarovanci po podlagi zavarovanja, prijavljene poškodbe pri delu in primeri odsotnosti z dela zaradi poškodb pri delu.

Kot v prejšnjih letih je bilo tudi v letu 2007 število primerov odsotnosti z dela zaradi poškodb pri delu v zbirki zdravstveno opravičene odsotnosti z dela višje, kot je število prijavljenih poškodb pri delu in je preseglo 31000.

Slika 13: Število primerov bolniškega staleža in število prijav poškodb pri delu na 1000 zaposlenih v panogi 2007 (vir: IVZ RS)

	Primeri BS zaradi PPD na 1000	Prijavljene PPD na 1000	Razlika stopenj BS-PPD	% prijavljenih od primerov BS
Kmetijstvo in gozdarstvo	37,4	26,5	10,8	71,0
Ribištvo	17,5	13,2	4,4	75,0
Rudarstvo	70,5	51,8	18,7	73,5
Proizvodnja	50,8	41,7	9,1	82,2
Elektrika, voda	42,5	31,0	11,5	72,9
Gradbeništvo	53,4	43,5	9,9	81,5
Trgovina	26,5	21,4	5,1	80,9
Gostinstvo	32,2	26,9	5,3	83,5
Transport	35,8	29,7	6,1	82,9
Finančništvo	12,4	10,2	2,2	82,6
Nepremičnine in poslovne dejavnosti	21,3	16,5	4,8	77,6
Javna uprava, obramba, obvezno zav.	36,9	29,3	7,7	79,2
Izobraževanje	16,5	14,0	2,4	85,3
Zdravstvo in sociala	26,4	22,8	3,5	86,6
Javne službe, komunala	19,5	14,7	4,8	75,6

Primerjava z anketnimi raziskavami

Anketa o delovni sili, modul o poškodbah pri delu in z delom povezanih zdravstvenih težavah (AD hoc LFS-SURS) je v 2. četrtletju leta 2007 na vzorcu ocenila, da je bilo v zadnjih 12 mesecih na delu poškodovanih 40 tisoč delovno aktivnih in tistih, ki so v zadnjih 12 mesecih izgubili delo, kar predstavlja 4% anketirane populacije. Vsaj 1 dan je bilo zaradi tega z dela odsotnih 3,4% vprašanih, kar bi predstavljalo 34 tisoč poškodb na delu, ki se prijavljajo. Kljub širši definiciji anketirane populacije (vsaj 1 uro plačanega dela ali dela za družinsko korist na teden), je ocenjeno število veliko večje od prijavljenih poškodb na delu in službeni poti, ki jih je v letu 2006 bilo 19597, kar znaša 2,4% zaposlenih.

Rezultati analize vseh držav EU bodo omogočili primerjave med državami in tudi njihovimi rednimi prijavljenimi poškodbami na delu. Vprašanja o nezgodah so bila načrtovana za raziskavo nezgod pri delu. Eden od namenov je bil tudi čimbolj izključiti vplive socialnih sistemov v posameznih državah.

Na podlagi Ankete o zdravju in zdravstvenem varstvu 2007 (HIS-IVZ) lahko ocenimo, da je med 30 000 in 45 000 zaposlenih v času anketiranja imelo v zadnjih 12 mesecih nezgodo pri delu, zaradi katere so bili odsotni z dela. Pri tem anketiranci niso bili posebej usmerjeni samo na nezgode, ki so se jim zgodile pri opravljanju pridobitnega dela, na podlagi katerega so zavarovani. Tudi ta anketa je enotna za EU, primerjalne analize bodo še objavljene.

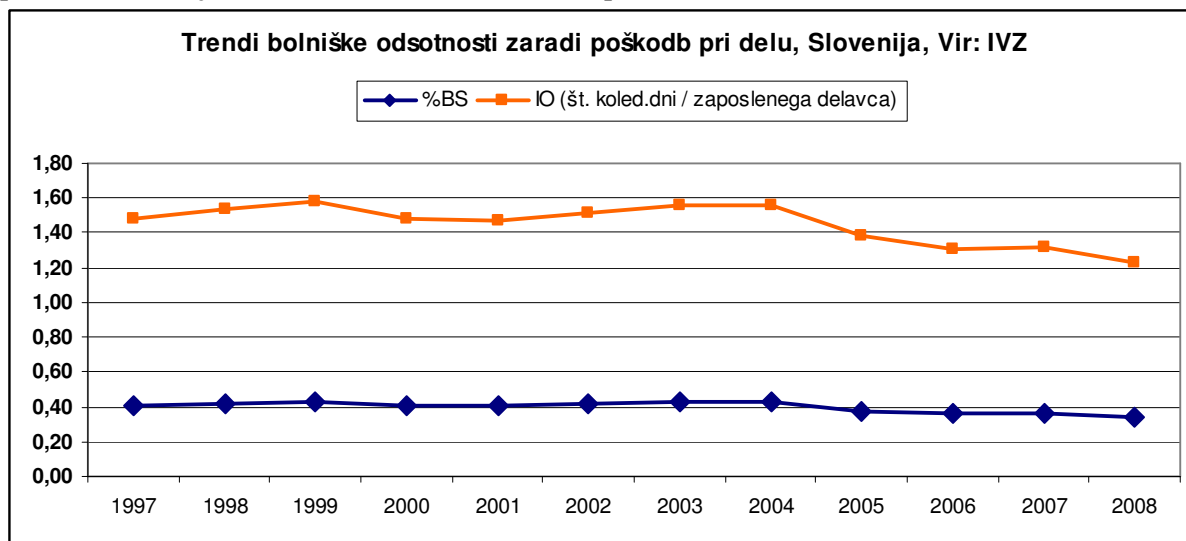
Breme poškodb pri delu

9% od vseh zaradi bolniške odsotnosti izgubljenih dni, gre na račun poškodb pri delu. Opazno je zmanjševanje v zadnjih letih, ki sovpada z zniževanjem celotne bolniške odsotnosti. Znižuje se tako absolutno število dni in primerov, kot tudi kazalniki preračunani na zaposlene.

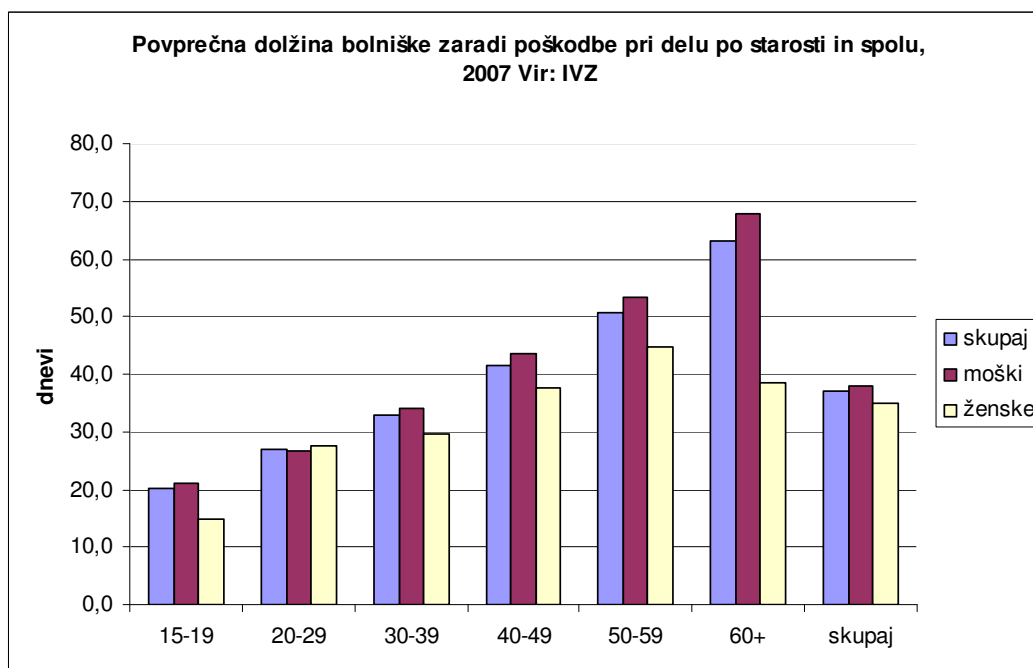
	Število primerov	Število koledarskih dni	%BS	št. koled.dni na zaposlenega delavca)
1997	36022	1151104	0,41%	1,5
1998	34776	1192957	0,42%	1,5
1999	35237	1232078	0,43%	1,6
2000	34425	1178083	0,41%	1,5
2001	33824	1169629	0,40%	1,5
2002	33633	1199587	0,42%	1,5
2003	34297	1238646	0,43%	1,6
2004	34888	1283212	0,43%	1,6
2005	31426	1150181	0,38%	1,4
2006	31066	1111309	0,36%	1,3
2007	31127	1157091	0,36%	1,3
2008	28645	1101067	0,34%	1,2

Slika 14: Bolniška odsotnost zaradi poškodb pri delu v Sloveniji, Vir: IVZ –Zbirka zdravstveno opravičena odsotnost z dela, socialna medicinska agregacija.

Slika 15: Procent bolniškega staleža in povprečno število koledarskih dni na zaposlenega zaradi poškodb pri delu v Sloveniji. Vir: IVZ-Zbirka zdravstveno opravičena odsotnost z dela.

Povprečna dolžina bolniške zaradi poškodbe pri delu se s starostjo poškodovanih podaljšuje. V primeru poškodbe pri delu so moški povprečno odsotni z dela okrog 38 koledarskih dni, ženske pa 3 dni manj.

Slika 16: Odsotnost z dela zaradi poškodb pri delu po starosti in spolu. Vir: IVZ-Zbirka zdravstveno opravičena odsotnost z dela.

Pri analizi bolniške odsotnosti zaradi poškodb pri delu ni možno izločiti poškodb na poti na delo in iz dela, ker se beležijo v eno kategorijo razlogov za bolniško odsotnost.

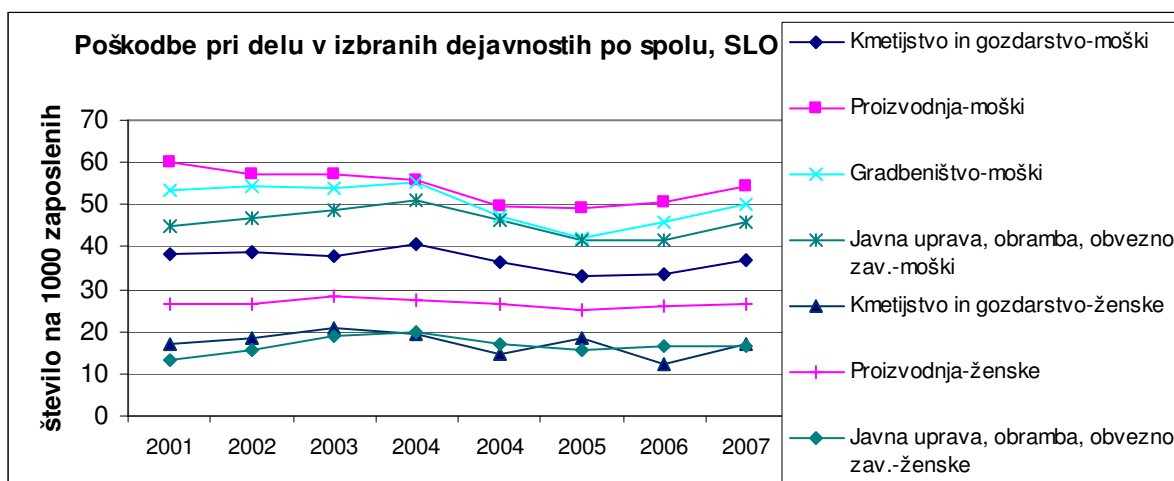
Slika 17: Bolniška odsotnost zaradi poškodb pri delu po dejavnostih v Sloveniji leta 2007

Kazalniki bolniške odsotnosti zaradi poškodb pri delu, 2007 Vir: IVZ RS	%BS	št.koled.dni	št.primer. X100	št.koled.dni
		št.zaposlenih	št.zaposlenih	št.primerov
		O	IF	resnost
1. Kmetijstvo in lov ter z njima povezane storitve	0,46%	1,67	2,93	56,93
2. Gozdarstvo in gozdarske dejavnosti	1,30%	4,75	9,13	51,95
5. Ribištvo, ribogojstvo, ribiške storitve	0,15%	0,56	1,75	32,00
10. Pridobivanje premoga in lignita, šote	1,10%	4,02	8,39	47,91
11. Pridobivanje nafte in zemeljskega plina	0,32%	1,18	2,56	46,00
14. Pridobivanje drugih rudnin in kamnin	0,38%	1,37	4,86	28,28
15. Pridobivanje hrane, pija in krmil	0,54%	1,97	5,32	36,92
17. Proizvodnja tekstilij	0,48%	1,75	4,02	43,44
18. Proizvodnja oblačil; strojenje in dodelava krzna	0,19%	0,69	1,66	41,71
19. Proizvodnja usnja, obutve in usnjenih izdelkov	0,26%	0,96	3,35	28,49
20. Obdelava in predelava lesa	0,62%	2,26	6,65	34,05
21. Proizvodnja vlaknin, papirja in kartona	0,62%	2,27	5,92	38,40
22. Založništvo, tiskarstvo	0,22%	0,81	2,67	30,31
24. Proizvodnja kemikalij, kemičnih izdelkov, umetnih vlaken	0,33%	1,19	3,21	37,14
25. Proizvodnja izdelkov iz gume in plastičnih mas	0,44%	1,61	5,41	29,72
26. Proizvodnja drugih nekovinskih mineralnih izdelkov	0,63%	2,30	7,29	31,60
27. Proizvodnja kovin	0,84%	3,06	8,80	34,78
28. Proizvodnja kovinskih izdelkov	0,56%	2,03	6,85	29,63
29. Proizvodnja strojev in naprav	0,47%	1,70	5,35	31,81
30. Proizvodnja pisarniških strojev in računalnikov	0,08%	0,31	1,19	25,60
31. Proizvodnja električnih strojev in aparatov	0,25%	0,91	3,30	27,43
32. Proizvodnja radijskih, televizijskih in komunikacijskih aparatov	0,15%	0,56	2,01	27,95
33. Proizvodnja med., finomeh. in opt. inštrumentov ter ur	0,21%	0,76	2,42	31,26
34. Proizvodnja motornih vozil in prikolic	0,33%	1,20	4,52	26,66
35. Proizvodnja drugih vozil in plovil	0,67%	2,46	8,05	30,52
36. Proizvodnja pohištva	0,50%	1,82	5,04	35,99
37. Reciklaža	0,72%	2,64	6,85	38,50
40. Oskrba z elektriko, plinom paro in toplo vodo	0,76%	2,77	3,92	70,57
41. Zbiranje, čiščenje in distribucija vode	0,43%	1,57	4,84	32,55
45. Gradbeništvo	0,62%	2,27	5,34	42,45
50. Prodaja, vzdrževanje, in popravilo motornih vozil	0,26%	0,94	2,87	32,69
51. Posredništvo in trgovina na debelo	0,23%	0,83	2,22	37,32
52. Trgovina na drobno	0,28%	1,01	3,01	33,65
55. Gostinstvo	0,31%	1,13	3,22	34,95
60. Kopenski promet; cevovodni transport	0,53%	1,94	3,68	52,63
61. Vodni promet	0,07%	0,24	1,38	17,25
62. Zračni promet	0,08%	0,31	1,15	26,67
63. Pomožne prometne dejavnosti	0,32%	1,16	2,99	38,88
64. Poštne in telekomunikacijske storitve	0,33%	1,22	4,29	28,46
65. Finančno posredništvo	0,10%	0,37	0,99	37,34
66. Zavarovalništvo, pokojninski skladi	0,14%	0,49	1,77	27,89
67. Pomožne dej. v finančnem posredništvu	0,14%	0,52	1,33	39,11
70. Poslovanje z nepremičninami	0,15%	0,56	1,88	29,89
71. Dajanje strojev in opreme v najem	0,28%	1,01	3,19	31,67
72. Obdelava podatkov, podatkovne baze	0,08%	0,30	0,96	31,00
73. Raziskovanje in razvoj	0,12%	0,44	1,22	36,03
74. Druge poslovne dejavnosti	0,22%	0,81	2,41	33,56
75. Dejavnost javne uprave in obrambe	0,36%	1,33	3,69	35,87
80. Izobraževanje	0,14%	0,50	1,65	30,23
85. Zdravstvo in socialno varstvo	0,25%	0,91	2,64	34,38
90. Storitve javne higiene	0,48%	1,77	5,18	34,18
91. Dejavnosti združenj, organizacij	0,06%	0,22	0,74	29,46
92. Rekreativne, kulturne in športne dejavnosti	0,25%	0,93	1,95	47,53
93. Druge storitvene dejavnosti	0,11%	0,41	1,19	34,00
Vsi	0,36%	1,32	3,55	37,17

$$\% \text{ BS} = \frac{\text{število izgubljenih koledarskih dni} \times 100}{\text{število zaposlenih} \times \text{število dni v letu}}$$

Zaradi poškodb pri delu dobimo letno od 30 do 40 delovnih invalidov na 100 000 zaposlenih, ki so ocenjeni z različno stopnjo trajne nezmožnosti za delo. Pri vseh ocenah invalidnosti na invalidski komisiji I. stopnje je letno podanih od 3 do 4% izvedenskih mnenj, pri katerih je vzrok invalidnosti poškodba pri delu.

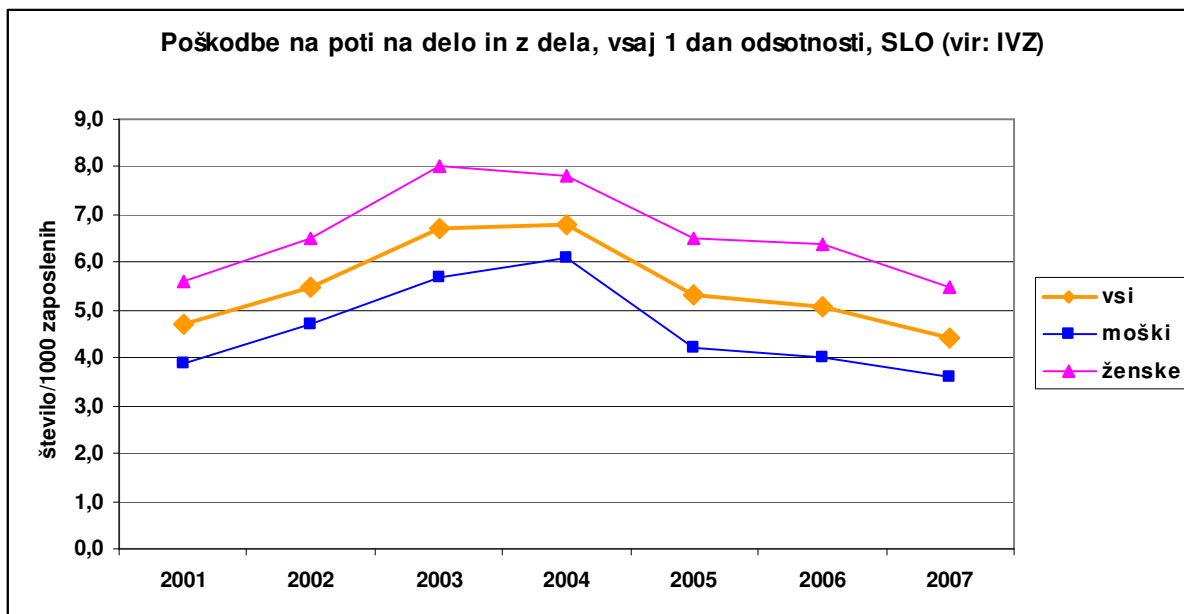
Razlike v stopnjah poškodb pri delu po dejavnostih in spolu so značilne in z leti kažejo ustaljena razmerja in red velikosti.

Slika 18: Stopnja poškodb pri delu v izbranih dejavnostih pri moških in ženskah v Sloveniji. Vir: IVZ-PPD

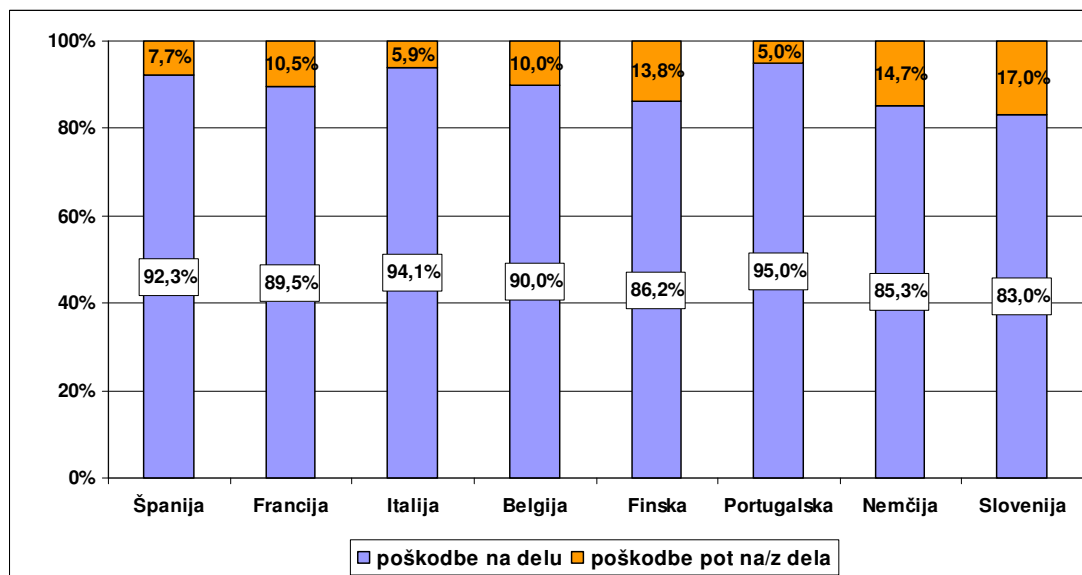
3. Poškodbe na poti na delo in z dela

Stopnja poškodovanja žensk na poti na delo in z dela je večja kot pri moških in je med leti 2001 in 2007 v povprečju 6,6/1000 zaposlenih žensk.

Slika 19: Poškodbe na poti na delo in z dela po spolu. Vir: IVZ-PPD

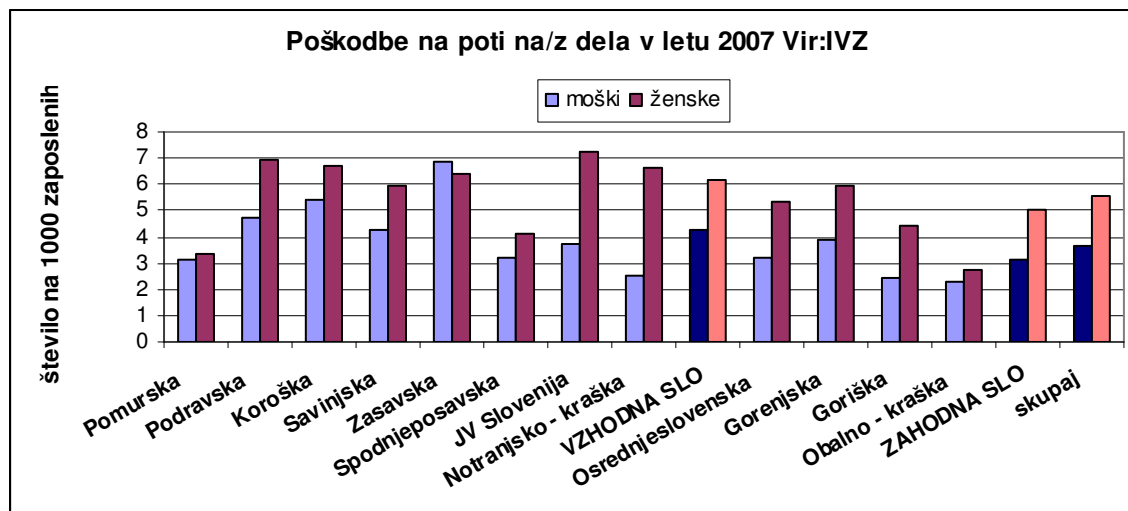
Delež poškodb, ki se v Sloveniji zgodijo na poti na delo in z dela se je iz 12% v 80-ih letih povečal in v zadnjih letih obsega povprečno 18% primerov vseh poškodb pri delu. V letu 2007 pa je delež poškodb na poti na delo in z dela 15,5% vseh poškodb pri delu. Poškodbe na poti na delo in z dela vključuje v svoji definiciji poškodb pri delu Mednarodna organizacija dela, ki pa o njih podatkov ne zbira. Dosegljivih virov, ki ločeno objavljajo podatke in analize o poškodbah na poti na delo in z dela je malo.

Slika 20: Delež poškodb pri delu, ki so se zgodile na poti na delo in z dela v letu 2002
http://www.munichre.com/publications/302-04092_en.pdf in Zdravstveno statistični letopis, IVZ, 2002

Pri manj kot 4% poškodb, ki so se zgodile na poti na delo in iz dela je nezmožnost za delo trajala manj kot 4 dni.

Tako kot pri poškodbah pri delu skupaj, je tudi pri poškodbah na poti na delo in z dela stopnja teh večja za 30% v vzhodni kohezijski regiji. Regije so opredeljene s sedežem pravne osebe delodajalca. Najvišje stopnje poškodb na poti na delo in z dela so pri delodajalcih iz Zasavske, Koroške in Podravske regije. Izrazito višjo stopnjo poškodb na poti na delo in z dela, v primerjavi z moškimi v isti regiji, imajo ženske, ki delajo pri delodajalcih v Notranjsko kraški in Jugovzhodni slovenski regiji.

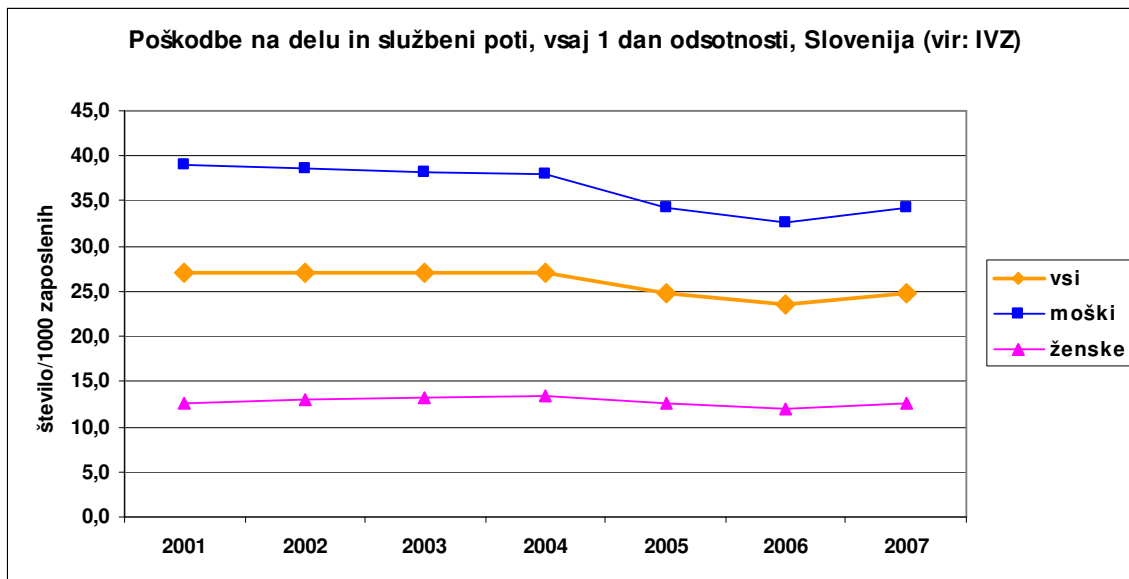
Slika 21: Stopnja poškodb na poti na delo in iz dela po spolu in regiji delodajalca. Slovenija 2007

Pri skoraj 60% poškodb na poti na delo in z dela je bila kot vzrok nezgode navedena izguba nadzora nad transportnim sredstvom. Z 20% so kot vzrok zastopani različni padci in z 6% napačno stopanje, zvitje noge brez padca.

4. Poškodbe na delu in službeni poti

V letu 2007 je bilo prijavljenih 25442 poškodb pri delu, od tega je bilo 21124 poškodb na delu in službeni poti.

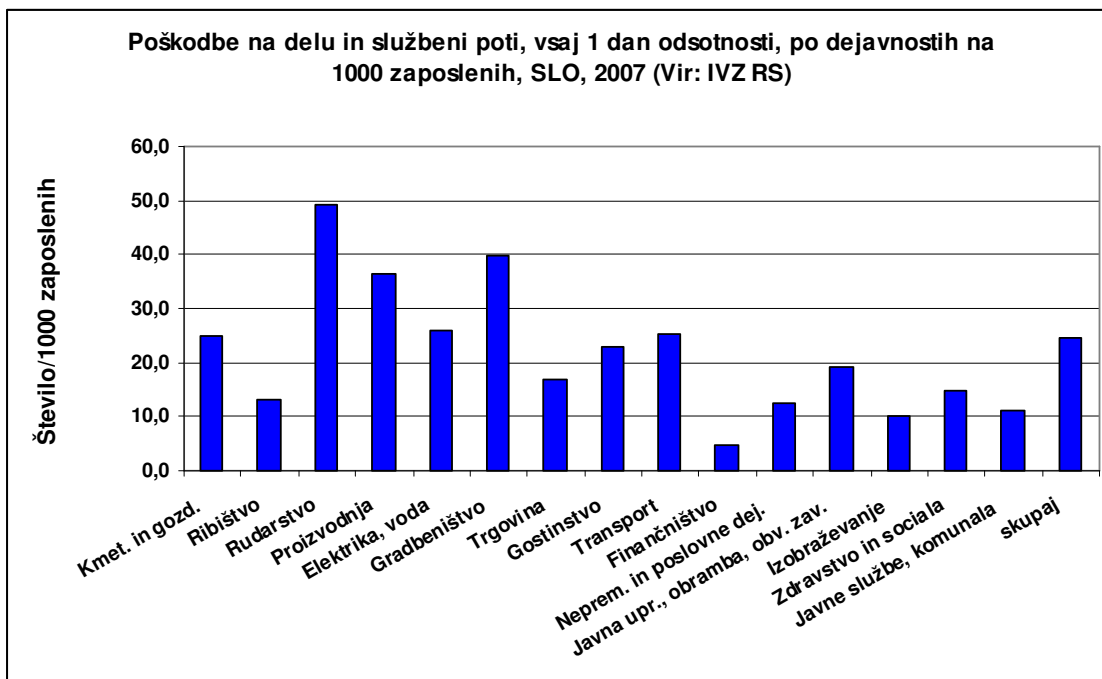
Stopnja prijavljenih poškodb pri delu, ki se zgodijo na delovnem mestu in na službeni poti in zahtevajo vsaj en dan odsotnosti z dela, je v obdobju 2001-05 povprečno 26,6 na 1000 zaposlenih in je nižja od povprečja EU, ki upošteva le odsotnosti daljše od 3 dni. Od leta 2005 je na delovnem mestu in na poti med delom v Sloveniji poškodovano okrog 24 na 1000 delavcev.

Slika 22: Poškodbe na delu in službeni poti, ki so povzročile vsaj 1 dan odsotnosti z dela

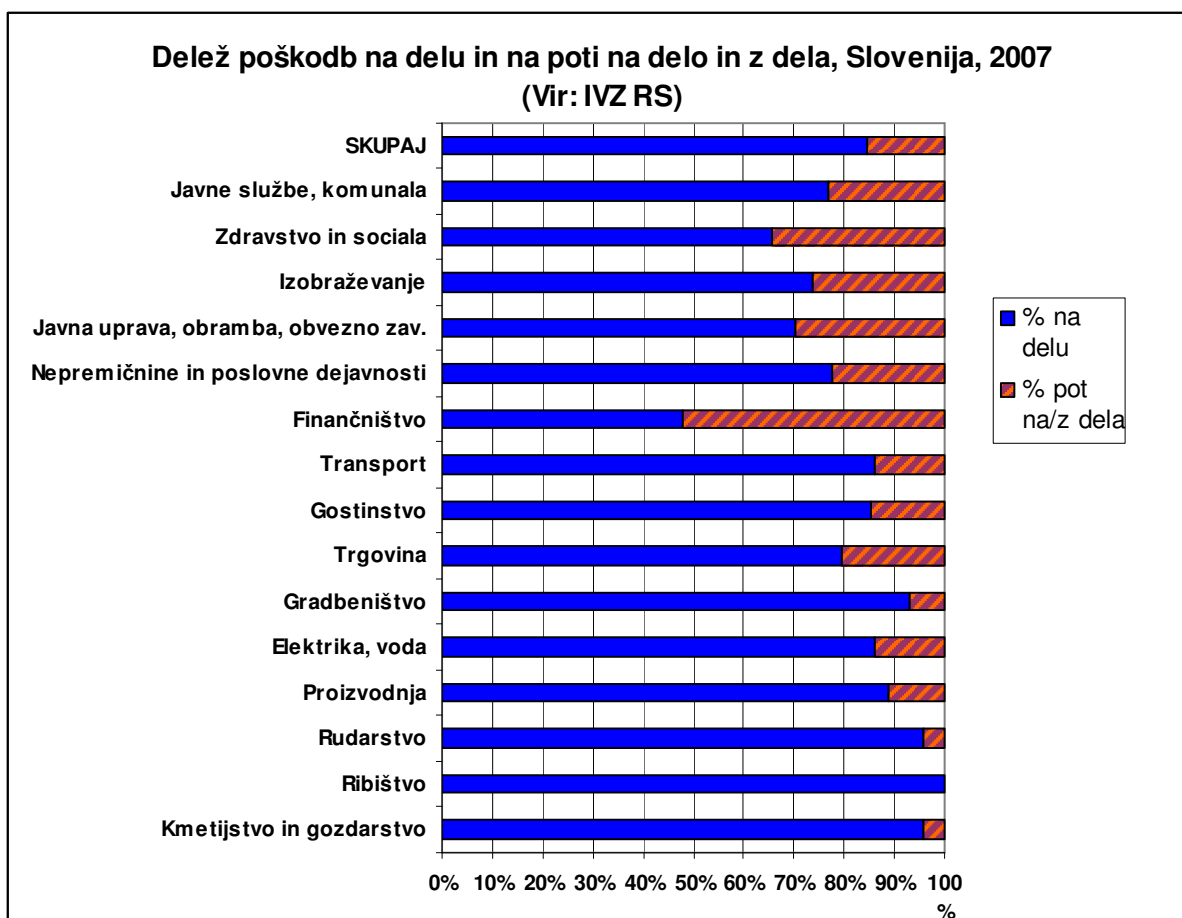
Poškodbe na delu po dejavnostih

Največ poškodb na delu se zgodi v rudarstvu, gradbeništvu in proizvodnih dejavnostih, najmanj pa v finančnih in poslovnih dejavnostih ter izobraževanju. V dveh desetletjih se je stopnja poškodovanja znižala za več kot tretjino v gradbeništvu in proizvodnji, manj pa v rudarstvu.

Slika 23: Število poškodb na delu in službeni poti na 1000 zaposlenih v dejavnosti

Verjetno je, da so visoke obremenitve zaradi narave dela v posameznih gospodarskih panogah glavni razlog za nastanek različnega tveganja za poškodbe, ki so mu izpostavljeni delavci pri delu, vsekakor pa ne gre zanemariti nizke ravni varnostne kulture.

Slika 24: Delež poškodb na delu in službeni poti ter poškodb na poti na delo in z dela po dejavnostih.

Delež poškodb na delu in službeni poti znotraj vseh prijavljenih poškodb pri delu je po dejavnostih zelo različen. Najvišji je v kmetijstvu, rudarstvu in gradbeništvu, daleč najnižji v finančni dejavnosti, nato pa sledi zdravstvo in sociala ter javna uprava z obrambo.

Predvideno trajanje odsotnosti z dela

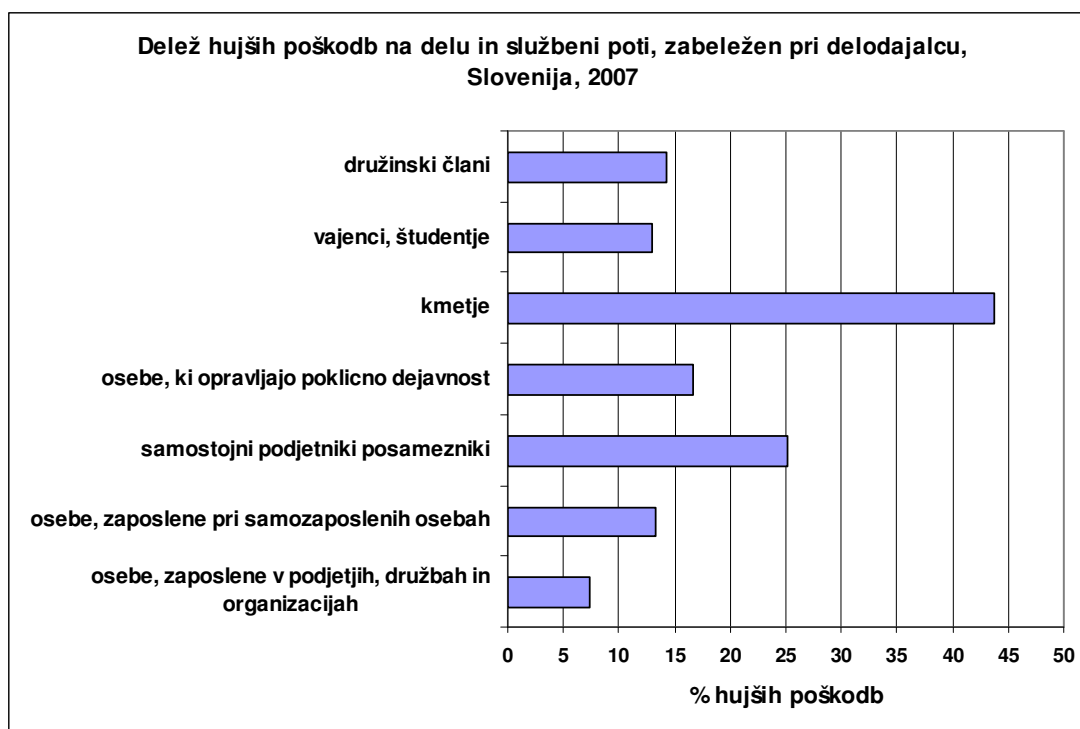
Pričakovano trajanje bolniške odsotnosti 3 dni ali manj je zabeleženo v več kot 8% prijav, na katerih je ta podatek podan. To je večji delež, kot smo ga pričakovali glede na analize absentizma, kjer je primerov z odsotnostjo 3 dni in manj v zadnjih letih pod 5%, v letu 2007 4,7 %.

Slika 25: Predvideno trajanje odsotnosti z dela na prijavah poškodb na delu in službeni poti v letu 2007.

Delež poškodb na delu in službeni poti, kjer je predvidena odsotnost od 1 do 3 dni	% do vključno 3 dni
Kmetijstvo in gozdarstvo	6,6
Ribištvo	0,0
Rudarstvo	1,1
Proizvodnja	8,7
Elektrika, voda	9,6
Gradbeništvo	8,8
Trgovina	9,1
Gostinstvo	7,8
Transport	5,1
Finančništvo	3,4
Nepremičnine in poslovne dejavnosti	7,6
Javna uprava, obramba, obvezno zav.	7,3
Izobraževanje	9,6
Zdravstvo in sociala	8,6
Javne službe, komunala	8,3
skupaj	8,2
Vir: IVZ RS	

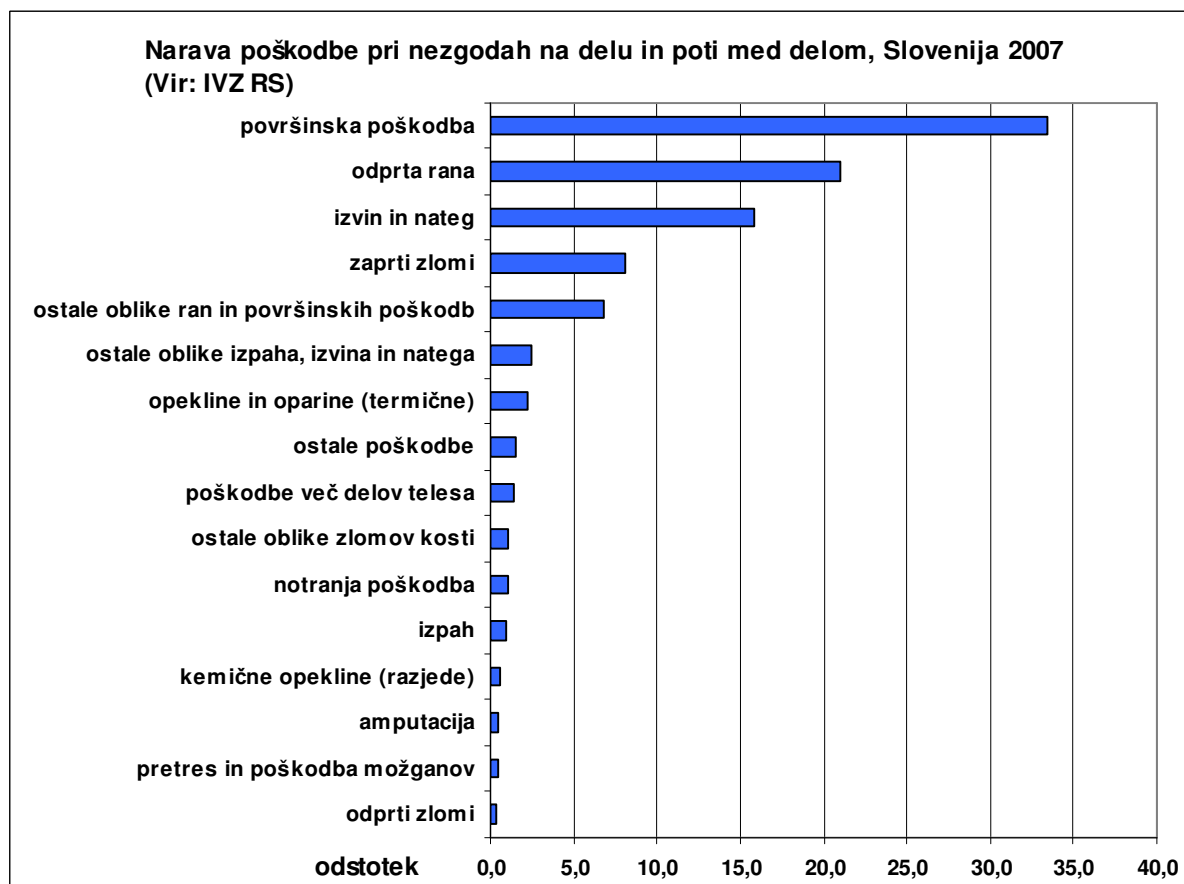
Vrste poškodb

Podatek vsebuje laično klasifikacijo vrste poškodb s strani delodajalca po navodilu, ki povzema klasifikacijo iz kazenskega zakonika. 8% poškodb, ki so vsebovale podatek o vrsti poškodbe, je bilo hujših, vendar se je delež prijavljenih hudih poškodb zelo razlikoval po statusu zaposlitve poškodovanega.

Slika 26: Delež hujših poškodb na delu in službeni poti po zaposlitvenem statusu, zabeležen ob prijavi.
Vir: IVZ

Narava poškodbe

Slika 27: Narava poškodbe pri poškodbah na delu in službeni poti, Slovenija 2007

Več kot 60% poškodb na delu in službeni poti je površinskih poškodb in ran, ki so v veliki večini lažje poškodbe.

Vzroki in okoliščine nastanka nezgode.

Podatki za leto 2007 so bili prvič zbrani in kodirani na novem obrazcu. Nabor podatkov na obrazcu daje velike možnosti raziskovanja okoliščin in vzrokov nastanka nezgod. Zaporedje dogodkov pri nastanku nezgode je razdeljeno v tri ravni.

Prva raven: okoliščine, ki so prisotne tik pred nezgodo in so opisane s štirimi podatki: mesto, kjer se je nezgoda pripetila, delovno okolje, delovni proces in specifična aktivnost v času dogodka.

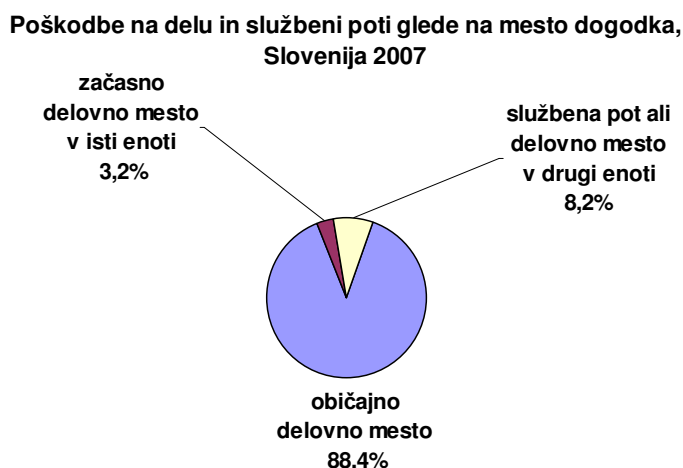
Druga raven: vzrok, ki se nanaša na zadnji dogodek, ki ni potekal tako, kot bi moral in je privedel do nezgode in se je zgodil v prej opisanih okoliščinah.

Tretja raven: način poškodbe oziroma kontakt opisuje dejanje, ki je dejansko povzročilo poškodbo in je bilo posledica vzroka.

Z vsakim od treh nivojev je možno povezati materialnega povzročitelja, ki je bil vpleten. V Sloveniji smo se za sedaj odločili za beleženje materialnega povzročitelja, ki je najbolj povezan z vzrokom nastanka nezgode.

Mesto, kjer se je pripetila nezgoda

Od 21124 poškodb na delu in službeni poti v letu 2007 se jih je 88,4% zgodilo na običajnem delovnem mestu, 3,2% na začasnem delovnem mestu v isti enoti ter 8,2% na službeni poti ali delovnem mestu v drugi enoti.

Slika 27: Mesto dogodka, kjer so se zgodile poškodbe na delu ali na poti med delom. Vir IVZ

Največji delež poškodb na službeni poti ali na delovnem mestu v drugi enoti je bil prijavljen v finančni dejavnosti, kar je povezano z opravljanjem terenskega dela v poštni in zavarovalniški dejavnosti.

Slika 28: Deleži prijavljenih poškodb na delu in službeni poti glede na mesto dogodka po dejavnosti delodajalca, Slovenija 2007

Poškodbe na delu in na poti med delom, delež po delovnem mestu	na običajnem delovnem mestu	začasno delovno mesto v isti enoti	službena pot ali delovno mesto v drugi enoti
Kmetijstvo in gozdarstvo	93,3	1,9	4,8
Rudarstvo	97,2	1,7	1,1
Proizvodnja	93,3	3,1	3,7
Elektrika, voda	86,3	4,6	9,1
Gradbeništvo	85,2	5,5	9,3
Trgovina	87,4	1,8	10,7
Gostinstvo	93,8	2,3	3,9
Transport	80,8	1,6	17,7
Finančništvo	52,8	5,7	41,5
Nepremičnine in poslovne dejavnosti	81,2	2,4	16,4
Javna uprava, obramba, obvezno zav.	79,4	4,8	15,9
Izobraževanje	84,6	3,9	11,5
Zdravstvo in sociala	88,2	3,2	8,7
Javne službe, komunala	85,9	3,9	10,2
skupaj	88,4	3,3	8,3
	Vir: IVZ RS		

Delovno okolje

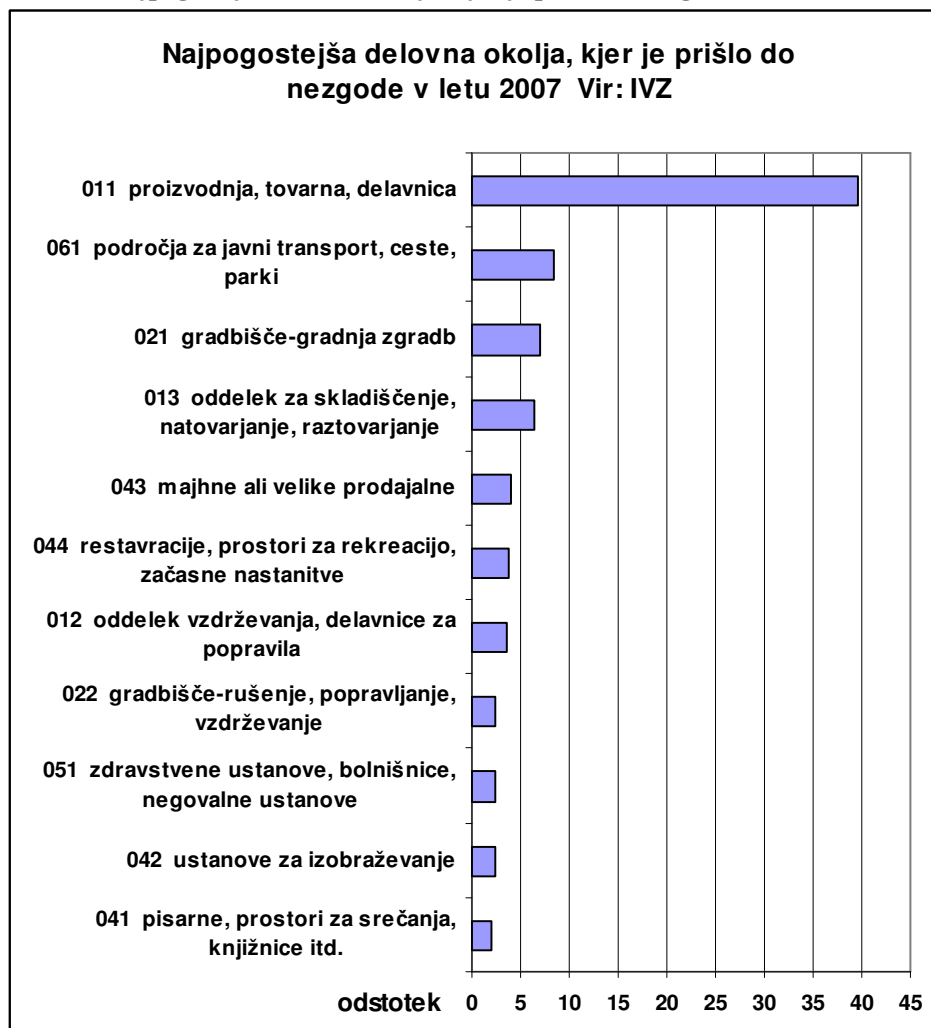
Opisuje okolje, kjer je bil poškodovanec prisoten v trenutku nezgode, bodisi da je tam delal, bil na obisku ali samo navzoč.

Slika 29: Skupine delovnih okolij, kjer je prišlo do nezgode v Sloveniji leta 2007

010 industrija, delavnice	51,76
020 gradbišča, gradnje, kamnolomi	12,17
030 poljedelstvo, živinoreja, ribogojnice, gozdarstvo	3,23
040 področje terciarnih dejavnosti, pisarne, področja za zabavo,	13,54
050 zdravstvene ustanove	2,85
060 javne površine, ceste, parkirišča	12,07
070 domače okolje	1,21
080 športne površine	1,86
090 v zraku, na višini, razen gradbišča	0,17
100 pod zemljo, razen gradbišča	0,58
110 na/preko vode, razen gradbišča	0,09
120 v okolju visokega tlaka	0,03
999 druga delovna okolja, ki niso navedena v tem šifrantu	0,44

Pri pregledu podrobnejših podatkov o delovnih okoljih vidimo, da se največ nezgod zgodi v industrijskih objektih in delavnicah, ki so z 39% tudi precej bolj zastopani kot v skupnih evropskih podatkih, kjer ta delovna okolja dosegajo 28%.

Slika 30: Najpogostejša delovna okolja, kjer je prišlo do nezgode v letu 2007

Področja za javni transport, gradnja zgradb in skladiščenje so naslednja delovna okolja tako v Sloveniji kot v EU in dosega podobne odstotke od 8,6 do 6,3%.

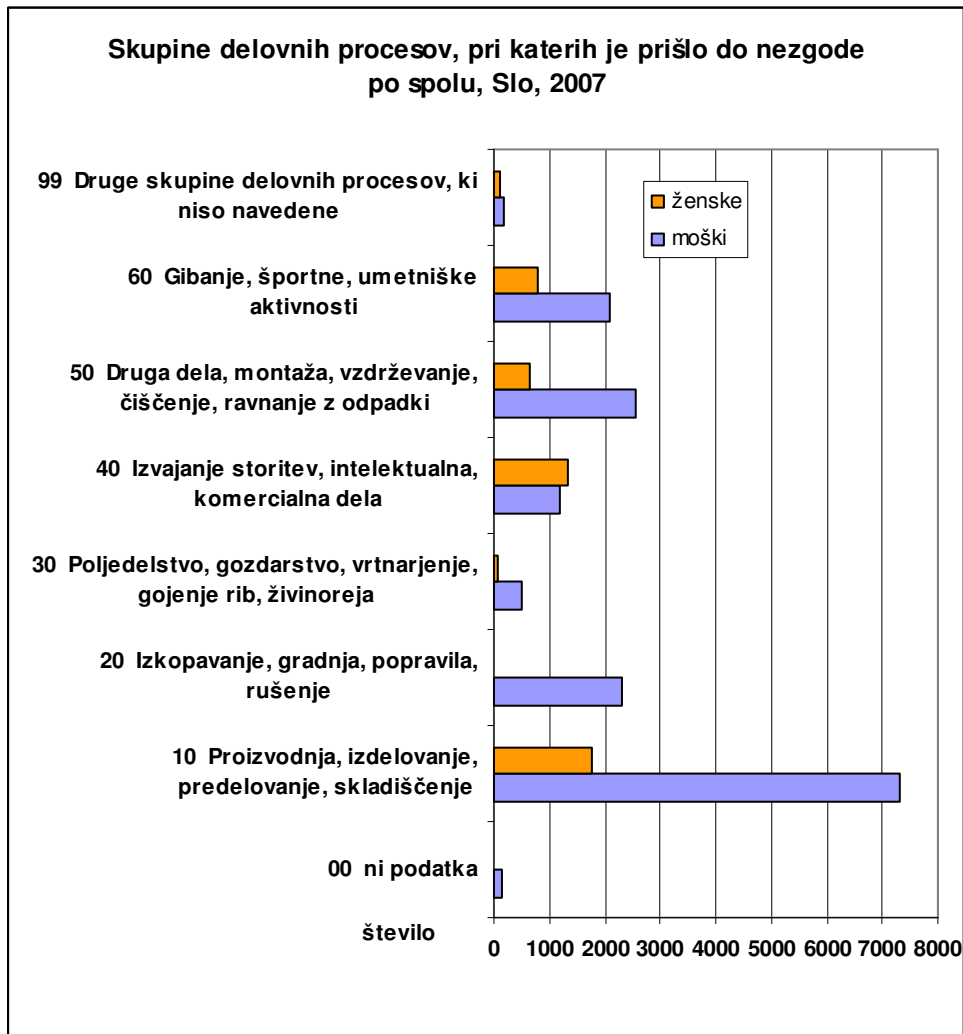
Delovni proces

Opisuje delo ali nalogo, ki jo je poškodovani opravljal v času pred nezgodo. V širšem smislu opisuje vrsto dela, ne gre za poklic ali aktivnost ob nezgodi.

Slika 31: Število in odstotek nezgod po skupinah delovnih procesov v Sloveniji, 2007. Vir IVZ

Skupina delovnih procesov	Število nezgod	Odstotek (%)
00 ni podatka	176	0,8
10 Proizvodnja, izdelovanje, predelovanje, skladiščenje	9099	43,1
20 Izkopavanje, gradnja, popravila, rušenje	2347	11,1
30 Poljedelstvo, gozdarstvo, vrtnarjenje, gojenje rib, živinoreja	582	2,8
40 Izvajanje storitev, intelektualna, komercialna dela	2546	12,1
50 Druga dela, montaža, vzdrževanje, čiščenje, ravnanje z odpadki	3198	15,1
60 Gibanje, športne, umetniške aktivnosti	2902	13,7
99 Druge skupine delovnih procesov, ki niso navedene	274	1,3

Ta podatek natančneje kot dejavnost podjetja pove, kakšno vrsto del je oseba opravljala. Na primer ženske zaposlene v gradbeni dejavnosti pogosteje opravljajo komercialna dela (skupina 40), redko pa gradnjo ali rušenje (skupina 20).

Slika 32: Skupine delovnih procesov, pri katerih je prišlo do nezgode po spolu. Vir: IVZ

Specifična aktivnost

Opiše dejanja poškodovanca, ki jih je namenoma izvajal tik pred nezgodo. Največ moških in žensk se je poškodovalo, ko so hodili ali tekli, se vzpenjali ali se spuščali, prihajali ali odhajali, skakali, plezali. Na drugem mestu je tako pri moških kot pri ženskah skupina aktivnosti ravnanja z objekti, v kateri je najpogosteje označeno ročno prijemanje, grabljenje in pomikanje na vodoravni podlagi.

Slika 33: Deleži skupin specifične aktivnosti poškodovanca v času nezgode, Slovenija, 2007

Specifična dejavnost v času nezgode-skupina	odstotek
10 upravljanje s strojem	12,6
20 delo z ročnim orodjem	17,7
30 voziti/biti vključen v transport ali ravnati z opremo	9,5
40 ravnanje z objekti, predmeti	22,0
50 ročno prenašanje	10,5
60 gibanje	24,6
70 navzočnost	1,7
99 druge dejavnosti, ki niso navedene v tem šifrantu	1,4

Razvrstitev skupin aktivnosti je na prvih treh mestih enaka kot v EU, kjer pa je na četrtem mestu skupina ročno prenašanje, pri nas pa je na četrtem mestu upravljanje s stroji.

Pri ženskah je delež poškodb na delu, ki se zgodijo pri hoji, teku, vzpenjanju ali spuščanju, precej večji kot je ta delež pri moških. V absolutnem številu pa je teh poškodb pri moških dvakrat toliko kot pri ženskah.

Slika 34: Vodilne posamezne aktivnosti v času nezgode po spolu, Slovenija, 2007

Specifična aktivnost v času nezgode po spolu	%moški	%ženske	%skupaj
61 hoja, tek, vzpenjanje, spuščanje, itd.	13,08	19,43	14,53
41 ročno prijemanje, grabljenje, pomikanje itd. na vodoravni podlagi	10,19	12,11	10,63
21 delo z ročnim orodjem	10,54	8,16	9,99
31 vožnja transportnega sredstva ali ravnanje z opremo	6,03	5,31	5,86

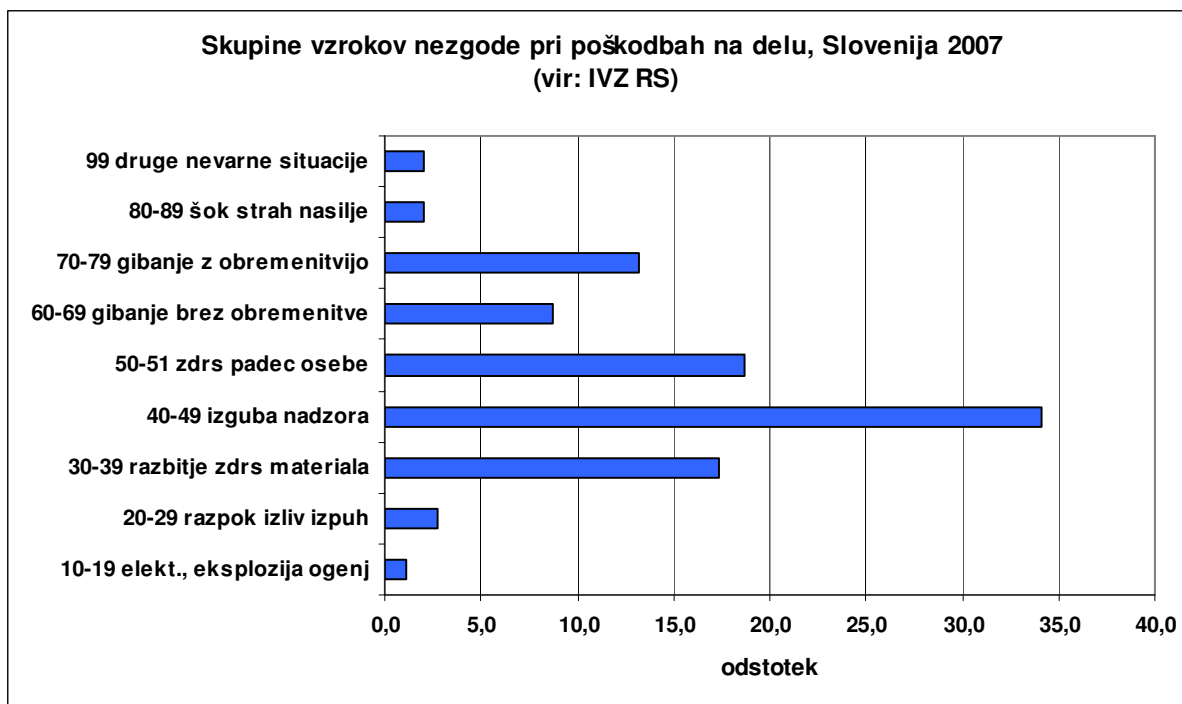
Po gospodarskih dejavnostih se vodilne skupine aktivnosti v času nezgode razlikujejo. Skupina gibanje je vodilna v javni upravi in obrambi, komunalni, izobraževanju, zdravstvu in socialni, oskrbi z elektriko in vodo, poslovnih dejavnostih, finančništvu in gostinstvu. Skupina ravnanje z objekti je vodilna v rudarstvu, proizvodnji in trgovini. V kmetijstvu, gozdarstvu ter gradbeništvu je najpogostejša skupina delo z ročnim orodjem. V transportni dejavnosti pa je najpogostejša skupina aktivnosti, ki vključuje vožnjo, vključenost v transport ali ravnanje z opremo.

Od poškodovancev, ki so se poškodovali na delovnem mestu v drugi enoti ali na službeni poti, jih je bilo skupno 1171 oziroma 5,5% od vseh poškodb na delu in poti med delom, tik pred nezgodo v vozilu (skupina 30) ali so hodili ali tekli, kar bi lahko opredelili kot službeno pot. To je več kot 4,9%, kolikor je bil povprečen delež poškodb na službeni poti med poškodbami na delu in službeni poti v letih 2001-05, ko je bila to na obrazcu posebna kategorija.

Vzrok nezgode

Najpogosteje se pojavljajo vzroki iz skupine izguba nadzora, ki vključujejo izgubo nadzora nad predmeti dela, stroji, orodji.

Izguba nadzora ter zdrs ali padec osebe sta najpogostejša vzroka nezgode pri nas in v EU. Delež izgube nadzora je v Sloveniji z 34,1% višji kot v EU, kjer znaša le 26,2% vseh vzrokov. Na tretjem mestu pa je v Sloveniji z 17,4% razbitje in zdrs materiala, kar je drugače kot v EU, kjer je na tretjem mestu gibanje z obremenitvijo.

Slika 35: Poškodbe na delu in službeni poti po skupinah vzrokov, Slovenija 2007

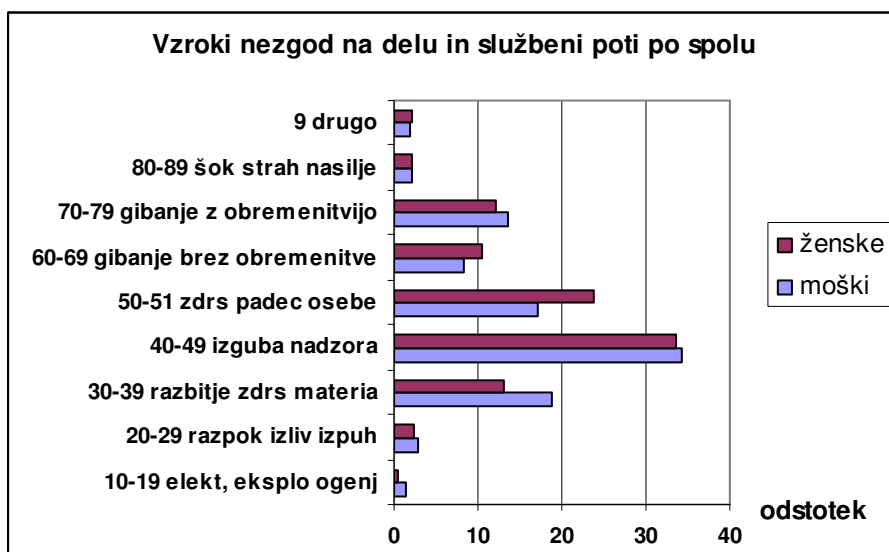
Izguba nadzora kot vzrok nezgode se v precej podobnem deležu pojavlja v vseh dejavnostih. Navzdol najbolj odstopata javna uprava in obramba ter izobraževanje. Znotraj skupine so po dejavnostih velike razlike glede na to, nad čim je bil nadzor izgubljen. Del vzrokov nezgod bi bilo z natančnejšim poznavanjem šifrantov možno uvrstiti v druge skupine, ki bi o vzroku nezgode dale bolj opisen podatek.

Slika 36: Delež izgube nadzora kot vzroka za nezgodo na delu in službeni poti po dejavnostih, Slovenija 2007

Vir: IVZ	% izguba nadzora
Kmetijstvo in gozdarstvo	27,0
Rudarstvo	27,2
Proizvodnja	39,9
Elektrika, voda	25,7
Gradbeništvo	31,2
Trgovina	36,9
Gostinstvo	32,4
Transport	33,5
Finančništvo	34,9
Nepremičnine in poslovne dejavnosti	33,8
Javna uprava, obramba, obvezno zdravstvo	17,9
Izobraževanje	18,9
Zdravstvo in sociala	24,7
Javne službe, komunala	26,9
Zasebna gospodinjstva z zaposlenimi	33,3
skupaj	34,1

Skupine vzrokov nezgod se med moškimi in ženskami nekoliko razlikujejo. Pri obeh spolih je v Sloveniji skoraj enak delež vzrokov nezgode iz skupine izguba nadzora, v nasprotju z EU,

kjer je delež izgube nadzora pri moških precej večji kot pri ženskah. Ženske imajo večji delež vzrokov med padci in zdrsi, manj pa pri razbitju, zdrsu materiala.

Slika 37: Vzroki nezgod na delu in službeni poti v Sloveniji, 2007. Vir: IVZ PPD

Vzrok poškodbe iz skupine 80-89 šok, nasilje, prisotnost je bil zabeležen pri 330 moških in 99 ženskah. Ženske so pri tem vzroku nekoliko pogosteje zastopane kot pri vseh poškodbah na delu.

Slika 38: Število poškodb na delu po dejavnosti iz skupine vzrokov šok, strah, nasilje, prisotnost, Slovenija 2007. Vir: IVZ

dejavnost	število
Kmetijstvo in gozdarstvo	27
Proizvodnja	41
Elektrika, voda	8
Gradbeništvo	17
Trgovina	40
Gostinstvo	10
Transport	65
Finančništvo	5
Nepremičnine in poslovne dejavnosti	24
Javna uprava, obramba, obvezno zav.	113
Izobraževanje	16
Zdravstvo in sociala	44
Javne službe, komunala	9
skupaj	429

Največ primerov nasilja s strani zunanjih udeležencev ali strank je bilo v dejavnosti javne uprave (83), kjer je vključena policija. V transportu so zabeležili največje število poškodb zaradi živali (35), nekoliko manj pa v kmetijstvu.

Slika 39: Število poškodovanih na delu, kjer je bil vzrok šok, nasilje ali prisotnost, Slovenija 2007

	Število
80 šok, nasilje, prisotnost neopredeljeno	17
81 šok, strah	9
82 nasilje med zaposlenimi	25
83 nasilje s strani strank	195
84 napadalnost, prerivanje živali	127
85 prisotnost žrtve ali tretje osebe, ki sama po sebi predstavlja nevarnost	36
89 drugi vzroki nezgod, zajeti pod šifro 80	20

Način poškodbe

Opisuje, kako je bila oseba poškodovana, oziroma kako je prišla v stik s neživim ali živim objektom, ki jo je poškodoval. Vodilne tri skupine imajo skoraj enake deleže. V Sloveniji je na prvem mestu udarec z gibajočim predmetom, ki je v EU z nekoliko manjšim deležem na četrtem mestu. Fizični ali duševni stres je v EU z 20,7% na drugem mestu, pri nas pa je delež z 6,8% veliko nižje.

Slika 40: Deleži skupin načina poškodb v Sloveniji, 2007

Skupine načina poškodbe	odstotek
10 stiki z elektriko, temperaturo in nevarnimi snovmi	4,48
20 utopitev, prekritje, ograditev	0,42
30 vodoravno ali navpično trčenje z ali proti nepremičnemu predmetu	22,44
40 udarec z gibajočim predmetom, trčenje z njim	25,53
50 stik z ostrim, koničastim, grobim materialnim povzročiteljem	24,76
60 ujet, stisnjen, itd.	8,73
70 fizični ali duševni stres	6,83
80 ugriz, brca, itd. (žival ali človek)	2,90
99 drugi načini poškodb, ki niso navedeni v tem šifrantu	2,40

V proizvodnji, trgovini in gostinstvu je najpogostejša skupina načina poškodbe stik z ostrim, koničastim ali grobim materialnim povzročiteljem. V gradbeništvu, nepremičninskih in poslovnih dejavnostih se skoraj enako pogosto pojavljajo vse tri vodilne skupine. V ostalih dejavnostih je ob zelo majhnih razlikah na prvem mestu skupina vodoravno ali navpično trčenje z ali proti nepremičnemu predmetu.

Materialni povzročitelj

Najpogosteje je kot materialni povzročitelj navedena skupina snovi, predmetov, proizvodov, delov strojev, razbitine in odpadki. Delež je za 2% nižji kot v EU, kjer je prav tako ista skupina povzročiteljev na prvem mestu. Na drugem mestu so tako pri nas kot v EU stavbe, konstrukcije in površine na ravni tal, le da je delež v EU z 18,6% precej večji kot pri nas. V Sloveniji so na tretjem mestu kopenska prevozna sredstva, ki so v EU na šestem mestu z 2% nižjim deležem.

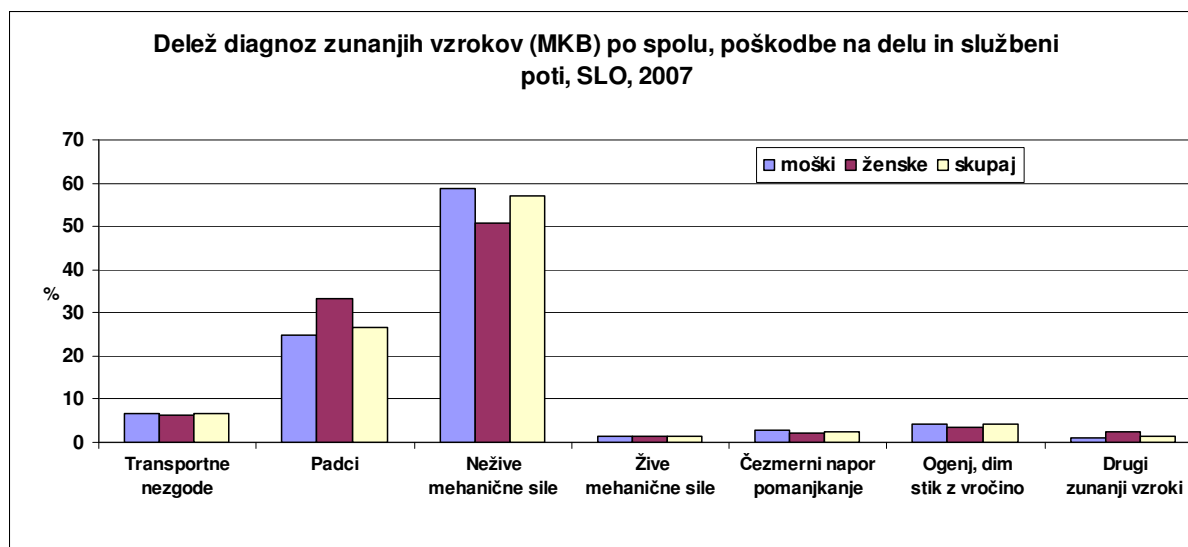
Slika 41: Deleži skupin materialnih povzročiteljev povezanih z vzrokom nezgode, Slovenija 2007

Materialni povzročitelj- skupine	Odstotek
00 ni materialnega povzročitelja, ni podatka ali drugo	7,97
01 stavbe, konstrukcije in površine - na isti ravni	13,07
02 stavbe, konstrukcije, površine - nad ravno tal,	7,66
03 stavbe, zgradbe, površine - pod ravno tal (zunaj ali notri)	0,68
04 sistemi za preskrbo in distribucijo snovi, cevovodi, odvodni kanali	1,01
05 motorji in sistemi za prenos in shranjevanje energije	0,35
06 ročno orodje, brez zunanje energije	8,45
07 ročno prenosno ali ročno vodeno orodje, mehansko	3,64
08 ročno orodje, brez opredeljenega vira energije	2,57
09 stroji in oprema - prenosni ali mobilni	1,15
10 stroji in oprema - stabilni	8,31
11 prenosni, prevozni in shranjevalni sistemi	5,58
12 kopenska prevozna sredstva	9,41
13 prevozna sredstva na tirih, vodah, v zraku	0,58
14 snovi, predmeti, proizvodi, deli strojev, razbitine, odpadki	20,56
15 kemijske, eksplozivne, radioaktivne, biološke snovi	1,50
16 varnostne naprave in oprema	0,17
17 pisarniška oprema, osebna oprema, športna oprema, orožje, domača sredstva	2,11
18 živi organizmi in ljudje	3,19
19 odpadki	0,44
20 fizikalni pojavi in naravni elementi	1,13
99 Drugi materialni povzročitelji, ki niso navedeni v tej klasi	0,50

V rudarstvu, proizvodnji, gradbeništvu in trgovini so najpogostejši povzročitelji poškodb iz skupine snovi, predmetov, proizvodov, delov strojev, razbitine in odpadki. V kmetijstvu je največ povzročiteljev iz skupine živi organizmi in ljudje, v transportni dejavnosti pa kopenska prevozna sredstva. V ostalih dejavnostih pa vodi skupina stavbe, konstrukcije in površine na ravni tal.

Diagnoza zunanega vzroka

Diagnoza zunanega vzroka se določi glede na Mednarodno klasifikacijo bolezni pri zdravniku, ki potrjuje obrazec prijave poškodbe pri delu. Največ poškodb se zgodi zaradi izpostavljenosti neživim mehničnim silam, med katerimi so najpogostejši udarci letečega ali padajočega predmeta, zadevanje ob predmete ali udarjanje z njimi, sledi ukleščenje ali stisnjenje med predmete. Na četrtem mestu je stik z ostrim predmetom, najpogosteje nožem.

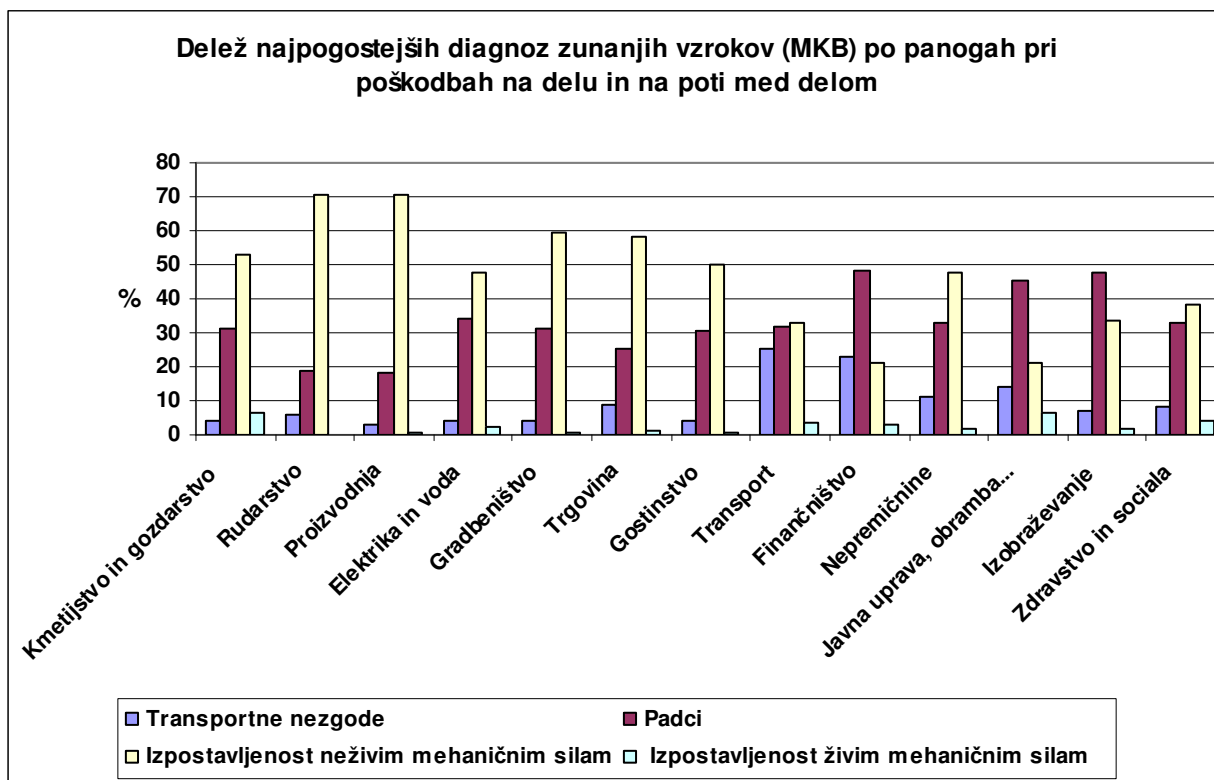
Slika 42: Deleži zunanjih vzrokov poškodb na delu po Mednarodni klasifikaciji bolezní po spolu

Polovica padcev se zgodi na isti ravni, ko oseba zdrsne ali se spotakne. S po 12% sta zastopana padec z ene ravni na drugo in padec po stopnicah. Razlike med moškimi in ženskami so prikazane v tabeli.

Slika 43: Padci kot zunanji vzrok poškodbe na delu po Mednarodni klasifikaciji bolezní, Slovenija 2007

padci pri poškodbah na delu v %	moški	ženske	skupaj
W01 Padec na isti ravni, ker oseba zdrsne, se spotakne	45,4	60,3	49,6
W17 Druge vrste padec z ene ravni na drugo	15,9	3,9	12,5
W10 Padec po stopnicah ali s stopnišča ali stopnic	10,1	16,9	12,0
W11 Padec na lestvi ali z nje	8,0	3,9	6,8
W19 Neopredeljen padec	6,5	4,1	5,8
W00 Padec na isti ravni, na ledu in snegu	4,4	4,7	4,5
W13 Padec iz zgradbe ali konstrukcije ali skožnjo	3,1	0,4	2,4
W18 Druge vrste padec na isti ravni	2,4	2,1	2,3
W12 Padec na zidarskem odru ali z njega	2,4	0,4	1,8
W07 Padec s stola	0,2	1,8	0,7
W02 Padec na drsalkah, smučeh, kotalkah ali deskah	0,6	0,5	0,5

Glede na značilnosti dela po dejavnostih se razlikujejo tudi najpogostejši zunanji vzroki poškodb. Izpostavljenost živim mehničnim silam, to je človeku ali živalim, je pogostejša v kmetijstvu, javni upravi in obrambi, zdravstvu in sociali, transportu in finančništvu, ki vključuje poštne in zavarovalniške dejavnosti.

Slika 44: Zunanji vzroki (MKB) poškodb na delu po gospodarskih dejavnostih v Sloveniji 2007. Vir: IVZ

Poškodbe pri vzdrževalnih delih

Evropska agencija za varnost in zdravja pri delu ocenjuje, da je pri opravljanju vzdrževalnih del povečana nevarnost za nezgode in poškodbe. Iz prijavljenih poškodb pri delu je možno posebej opazovati poškodbe pri vzdrževalnih delih, če je delovni proces ustrezno opisan z kodo 52 vzdrževanje, popravila, naravnavanje, prilagajanje

Slika 45: Število poškodb na delu, kjer je zabeležen delovni proces iz skupine 50, ki vključuje montažna in vzdrževalna dela, Slovenija, 2007

	skupaj	moški	ženske
50 Druga dela, ki so povezana z različnimi proizvodnimi, gradbenimi, kmetijskimi in storitvenimi dejavnostmi	79	50	29
51 Postavljanje, pripravljane, instaliranje, montaža, demontaža	943	876	67
52 Vzdrževanje, popravila, naravnavanje, prilagajanje	1017	993	24
53 Čiščenje delovnih površin, strojev	756	295	461
54 Upravljanje z odpadki, odstranjevanje, predelava odpadkov	122	108	14
55 Kontroliranje, pregledovanje proizvodnih postopkov, delovnih	239	206	33
59 Drugo	42	25	17

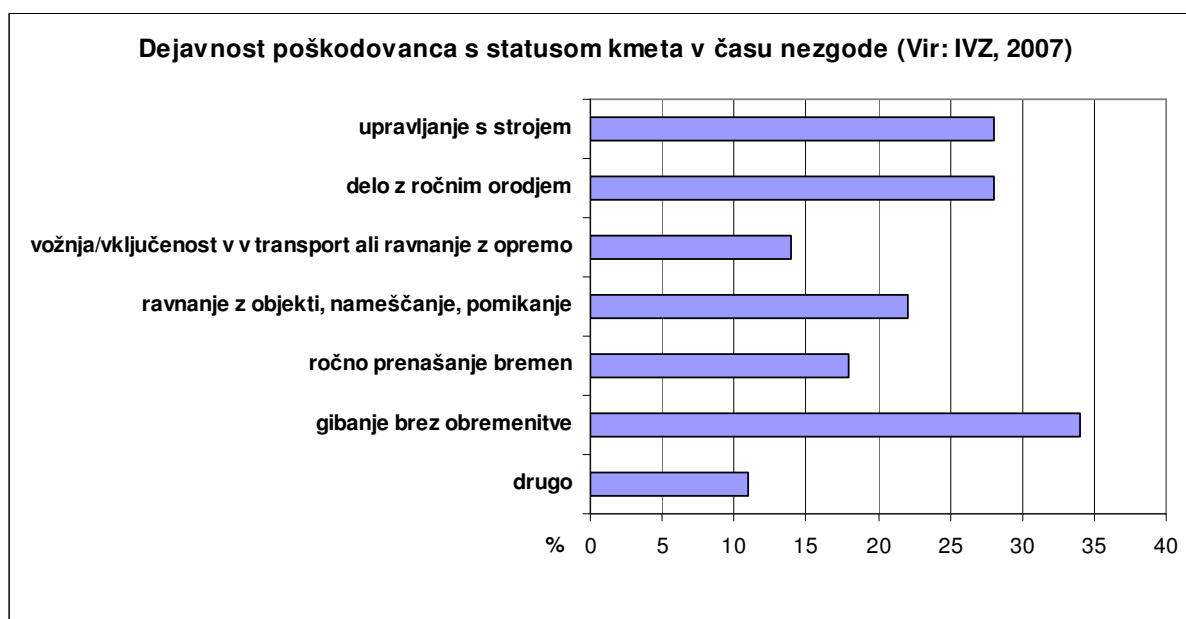
Slika 46: Delež poškodb na delu po dejavnostih, kjer je bil opisan delovni proces vzdrževanje, popravila, naravnavanje, prilagajanje, Slovenija 2007. Vir: IVZ

	odstotek
Kmetijstvo in gozdarstvo	3,13
Rudarstvo	6,63
Proizvodnja	4,12
Elektrika, voda	16,29
Gradbeništvo	5,44
Trgovina	6,93
Gostinstvo	2,17
Transport	6,52
Nepremičnine in poslovne dejavnosti	2,82
Javna uprava, obramba, obvezno zavarovanje	3,03
Izobraževanje	4,81
Zdravstvo in sociala	3,31
Javne službe, komunala	9,70
skupaj	4,81

Poškodbe kmetov

Osebe s statusom kmeta so v letu 2007 prijavile manj kot 200 poškodb, med katerimi pa je bilo 43% hudih poškodb. Prevladovali so zaprti zlomi nog in prstov rok. Poškodbe so najpogosteje nastale pri rokovanju z ročnim orodjem, hoji ali vzpenjanju ter upravljanju s stroji. Način poškodbe je bil v četrtini primerov padeč osebe.

Na podlagi številnih predpostavk, je možno podati približno oceno, da je med zavarovanimi kmeti ostalo neprijavljenih okoli 800 poškodb pri delu. Predpostavke so, da je delo kmetov enako tvegano za poškodbe kot v povprečju drugih poklicev, da je pri kmetih enak delež hujših in lažjih poškodb kot pri zaposlenih v podjetjih in da so kmetje zaradi pravic v zdravstvenem zavarovanju in obremenitve pri izpolnjevanju prijave, motivirani predvsem za prijavo poškodb, ki povzročijo več kot 30 dni nezmožnosti za delo.

Slika 47: Specifična aktivnost kmetov v času nastanka poškodbe, Slovenija, 2007

5. Posebnosti zbiranja podatkov za leto 2007

Z letom 2007 je bil v uporabo uveden nov obrazec, ki je združil potrebe domače statistike in drugih uporabnikov ter skupne evropske statistike. V končno obliko obrazca je vključeno strokovno znanje številnih strokovnjakov s področja varstva pri delu, inšpekcije dela in zavarovanja ter zdravstvene statistike. Prva stran obrazca se uporablja tudi za prijavo na inšpektorat za delo.

Da bi s spremembami čim manj obremenili prijavitelje, smo sprejemali tako stare kot nove obrazce. Iz starih obrazcev smo vzroke in okoliščine po novem kodirali iz tekstovnega opisa nezgode. Nekaterih podatkov pa iz starih obrazcev ni bilo možno pridobiti. Iz tega razloga je delež manjkajočih podatkov pri določenih spremenljivkah okrog 30%, kolikor je bil delež starih obrazcev v letu 2007.

Slika 48: Delež manjkajočih podatkov v zbirki podatkov 2007. Vir: IVZ

Podatki, ki jih ni možno pridobiti iz starega obrazca				
	ni podatka	%manjka	drugo	%manjka
število zaposlenih	8207	32,3		
zaposlitveni status	7762	30,5	94	0,4
vrsta zaposlitve	7536	29,6	133	0,5
delovni čas	7458	29,3	122	0,5
vrsta poškodbe			5530	21,7
pričakovani bolniški stalež	7860	30,9		

Slika 49: Drugi manjkajoči podatki v zbirki poškodb pri delu 2007. Vir: IVZ

Manjkajoči podatki v zbirki				
	ni podatka		drugo	
	število 00	%manjka	število 99	%manjka
šifra dejavnosti delodajalca	533	2,1		
upravna enota iz reg.st. delod	480	1,9		
državljanstvo	262	1		
starost poškodovanca	20	0,1		
poklic, ki ga opravlja	538	2,1	1849	7,3
ure dela	55	0,2		
datum prijave	3			
datum nezgode	3			
ura nezgode	232	0,9		
kje se je nezgoda pripetila	61	0,2	365	1,4
država, kjer je nastala poškodba	467	1,8		
narava poškodbe	411	1,6	395	1,6
poškodovani del telesa	295	1,2	56	0,2
delovno okolje	364	1,4	120	0,5
delovni proces	287	1,1	399	1,6
specifična aktivnost v času nezgode	295	1	334	1,3
vzrok nezgode	346	1,5	593	2,3
način poškodbe	294	1,2	622	2,4
materialni povzročitelj	614	2,5	129	0,5
prva pomoč	3599	14,1		
občina bivališča	220	0,9		
diagnoza poškodbe	62	0,2		
zunanji vzrok poškodbe	3562	14		
Posledica bolezn	5523	21,7		
Posledica težav	8645	34		

Med podatki, ki so najslabše zabeleženi, je nekaj podatkov, ki se beležijo v ambulantah izbranih zdravnikov. Zunanji vzrok poškodbe je bil na starem obrazcu neobvezen podatek. Skoraj 10% manjkajočih podatkov o poklicu poškodovanega, narekuje potrebo po izboljšanju izpolnjevanja pri delodajalcu. Prav podatku o poklicu bo več pozornosti posvečene pred letom 2011, ko bo v vseh statistikah postala obvezna uporaba nove ISCO klasifikacije.

Zadovoljivo je kodiranje vseh novih podatkov o vzrokih in okoliščinah nezgode, pri čemer je potrebno poudariti, da kakovostno izpolnjevanje obrazca ne sme vključevati šifer za drugo (9) in šifer (_0), ki označujejo skupino, v kateri so navedene podrobnejše opredelitve.

6. Uporaba podatkov za razvoj preventivnih ukrepov

Varnost in zdravja delavcev pri delu je neposredna odgovornost delodajalcev. Ti morajo sprejeti potrebne ukrepe za zaščito delavcev in biti vedno pripravljeni prilagoditi te ukrepe spremenjenim okoliščinam s ciljem doseči izboljšanje delovnih pogojev. Pri tem morajo upoštevati osnovna načela preventive:

- izogibanje tveganjem
- ocenjevanje tveganj, ki se jim ni mogoče izogniti
- obvladovanje tveganj pri viru
- prilagajanje dela posamezniku, še posebej ureditev delovnega mesta, izbira delovne opreme in izbira delovnih in proizvodnih metod, s poudarkom na olajšanju monotonega dela in vsiljenega ritma dela in zmanjšanje vplivov tega na zdravje.
- prilagoditev tehničnemu napredku
- zamenjava nevarnega z nenevarnim ali manj nevarnim
- razvijanje skladne celovite preventivne politike, ki zajema tehnologijo, organizacijo dela, delovne pogoje, medsebojne odnose in vpliv dejavnikov, povezanih z delovnim okoljem;
- dajanje prednosti kolektivnim varnostnim ukrepom pred individualnimi
- dajanje ustreznih navodil delavcem.

Za razvoj ustreznih preventivnih ukrepov je potrebno ugotoviti:

- kje se nezgode dogajajo, kdo in kdaj se poškoduje,
- kako je do nezgode prišlo, v kakšnih okoliščinah in kako je nastala poškodba
- kakšna in kako resna je poškodba ter njene posledice

Na podlagi analize podatkov lahko izpostavimo najpomembnejše smeri ukrepanja.

Mlade delavce je potrebno ob nastopu dela usposobiti za delovne postopke, ki jih izvajajo. Usmerjeno usposabljanje je potrebno spodbujati ne le ob nastopu dela, ampak tudi ob premestitvi znotraj podjetja. Pri delavcih po 55 letu je potrebno intenzivnejše obnavljanje pravil zdravega in varnega dela z osvežitvenimi tečaji in usmerjenim usposabljanjem.

Delavcem v majhnih podjetjih je potrebno posvetiti dodatno pozornost in usposabljanje za varno in zdravo delo organizirati v okviru gospodarskih, poklicnih in sindikalnih združenj.

Posebno nevarnost predstavljajo dela, kjer nastajajo leteči predmeti in drobci in je obvezna uporaba osebne zaščitne opreme.

Pri prenašanju bremen je potrebno čim bolj zmanjšati možnost poškodb hrbta s spodbujanjem uporabe pripomočkov za dvigovanje ter izogibanjem ponavljajočih gibov in prisilne drže.

Tveganje za poškodbe je večje v rudarstvu, gradbeništvu in proizvodnji, kjer so bolj izpostavljene proizvodnja kovin, vozil ter obdelava in predelava lesa.

Analiza vzrokov in okoliščin nezgode kaže, da je potrebno posebno pozornost posvetiti padcem na ravni tal, padcem z višine, strojni opremi, ročnim orodjem, ročnemu prenašanju bremen in premikanju bremen s transportnimi sistemi. Posebno pozornost zahteva zmanjševanje tveganja za poškodbe med delom oziroma na službeni poti v cestnem prometu. Področje, ki mu je potrebno posvetiti večjo pozornost je preprečevanje psihičnih in socialnih tveganj za poškodbe pri delu, kamor sodi tako z delom povezani stres kot psihično trpinčenje in fizično nasilje.

Nezgode, ki nastanejo zaradi izgube nadzora nad stroji in orodji je možno zmanjšati z izbiro in uporabo orodij, opreme in strojev, ki so primerni za določeno opravilo in ustreznim usposabljanjem delavcev.

Poškodbe zaradi zdrsov in padcev je možno zmanjšati z ustrezno izbiro talnih oblog in zunanjih površin ter tudi s skrbnim pospravljanjem orodij in materialov. Varna raba transportnih in shranjevalnih sistemov prav tako prispeva k zmanjšanju zdrsov in padcev.

Podroben opis ukrepov za vsa našeta področja je povzet predvsem po podatkih in publikacijah francoskega nacionalnega inštituta za raziskave in varnost (www.inrs.fr) in objavljen v publikaciji Causes and circumstances of accidents at work in the EU, ki je v letu 2009 izšla pri Evropski komisiji, Direktoratu za zaposlovanje, socialne zadeve in enake možnosti.

Poleg specifičnih ukrepov pri delodajalcih je v Sloveniji pomembno izboljšati kulturo varnosti in varnega obnašanja z ustrezno vzgojo in izobraževanjem v vseh starostih. Poškodbe pri delu in v prostem času predstavljajo veliko breme za družbo, posameznika in zdravstveni sistem v delovno aktivni populaciji.

Viri:

1. Causes and Circumstances of Accidents at Work in EU, European Commission, DG Employment, Social Affairs and Equal Opportunities, Luxembourg, 2009
2. Poškodbe pri delu-metodološka navodila, Inštitut za varovanje zdravja RS, 2007. Dosegljivo: <http://www.ivz.si/index.php?akcija=novica&n=1721>
3. Statistični podatki Evropske statistike poškodb pri delu, Eurostat. Dosegljivo: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/health/health_and_safety_at_work/main_tables
4. Zdravje in zdravstveno varstvo v Sloveniji. Statistični urad RS in Inštitut za varovanje zdravja RS. 2009. Dosegljivo: <http://www.ivz.si/index.php?akcija=novica&n=1757>.
5. Statistični urad RS. Anketa o delovni sili, Poškodbe pri delu in poklicne bolezni, Slovenija, 2. četrtletje 2007, 31. marec 2008, Prva objava. Dosegljivo: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=1532
6. EUROGIP, Statistical review of Occupational Injuries Germany 2006 data, Junij 2008. Ref. Eurogip-31/E
7. MunichRe, Commuting accidents, Munchen 2004 Dosegljivo: http://www.munichre.com/publications/302-04092_en.pdf
8. Work and Health in the European Union - A statistical portrait, European Communities. 2004
9. Statistics Finland: Accident at work in Finland in 2006. Helsinki 2008. Dosegljivo: http://www.stat.fi/til/ttap/2006/ttap_2006_2008-11-26_en.pdf
10. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Inšpektorat RS za delo. Poročila o delu 2002-2007. Ljubljana. Dosegljivo: http://www.id.gov.si/si/javne_objave/letna_porocila/
11. Inštitut za varovanje zdravja. Zdravstveni statistični letopis 2001-06, Ljubljana. Dosegljivo <http://www.ivz.si/index.php?akcija=novica&n=834>
12. Resolucija o nacionalnem programu varnosti in zdravja pri delu (ReNPVZD) 2003, Uradni list RS 126/2003
13. Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Letno poročilo o poslovanju Zavoda 2005 in 2006, Ljubljana. Dosegljivo: <http://www.zpiz.si/src/ijz/#section09>
14. Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Analiza dela invalidskih komisij 2001-04, Ljubljana
15. Direktiva sveta Evropske gospodarske skupnosti o uvajanju ukrepov za spodbujanje izboljšav varnosti in zdravja pri delu. Document 89/391/EGS z dne 12. junija 1989

16. Regulation (EC) 1338/2008 of the European Parliament and of the Council on Community statistics on Public Health and Health and Safety at Work, Official journal L354 z dne 31. dec 2008;
17. European Statistics on Accidents at Work, Methodology, 2001 edition. Luxembourg, European Communities, 2001
18. Eurostat Structural Indicators Quality Profile, Dosegljivo:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/structural_indicators/indicators/employment
19. Statistical analysis of socio-economic costs of accidents at work in European union. Final report Luxemborg, European communities, 2004
20. Zakon o varnost in zdravju pri delu, Uradni list RS št. 56/1999
21. Zakon o zbirkah podatkov s področja zdravstvenega varstva, Uradni list št. 65/2000
22. Direktiva sveta Evropske gospodarske skupnosti o uvajanju ukrepov za spodbujanje izboljšav varnosti in zdravja pri delu. Document 89/391/EGS u dne 12. junija 1989